

Živeti – umreti je *usoda* naša,
a *cilj* nam je visoko posajen!
Glej to drevo: za *usodo* nič ne vpraša,
a večno se bori za svoj namen.

Oton Župančič: »Živeti – umreti.«

Ko je rojstni dan

Po nebu so se podili kopasti, neprijazni oblaki. Kardar je izza njih pokukalo sonce, je grelo toplo, dobrohotno. Čeprav je bila nedelja, na cesti ni bilo ljudi, bila je povsem sama. Sama s svojimi mislimi. Pozabila je na ves svet. Gledala je le vase in zaznala, da obstaja, tako mlada, polna življenjske radosti. Bila je srečna; danes je njen 20. rojstni dan.

Pred hišo se je ustavil avto. Potem je pozvonilo. Nestrpno je zvonilo vnovič in vnovič. Še preden je slišala rezke ukaze, se je že oblačila. Težki koraki so se ustavili na hodniku. Trije uniformiranci so stopili v stanovanje. Imela je dvajset minut časa za pripravo prtljage. Bile so dolge in kratke minute. Zbudila se bo in spoznala, je razmišljala, da so to ene tistih strašnih sanj, ki jo tako izmučijo, ko pa se prebudi je polna hvaležnosti. Ne, niso bile sanje, ni se zbudila, nič več ne bo potekalo po starem kot doslej. Ni dvoma, izseljena bo, vsi njeni bodo izseljeni. Kam? Že več dni selijo v Srbijo. Tam je potem praznovala naslednji rojstni dan.

Večkrat se je pooblačilo, vendar snega ni hotelo biti. Po okoliških planinah ga je nekaj nasulo, pa je kmalu izginil in spet je posijalo sonce. Bila je polovica novembra. Kako dolgo bo vzdržalo vreme? Bo uspela na svoji poti, pot delegata na zasedanje AVNOJ. Kod vse jo bo vodila ta pot? Da prehodila jo bo. In opravila bo svojo nalogo. Mora. Saj je v njen resnični pogum, tisti, pravi iz zavesti, spoznanj prerajeni, ko si pripravljen na vse žrtve, ker več, da so potrebne. Tihi, molčeči, toda veliki pogum brez besed, brez govoričenja. Takšni ljudje morajo uspeti, njim mora pripadati bodočnost.

Videti je bila srečna, ko je odhajala na to pot.

Nastopilo je zelo neprijetno, mokro vreme. Skupaj z drugimi je v zametih, blatu in mrazu prehodila dolgo pot. Mimo straž, bunkerjev, zased. Izvršila je nalogo, ki je bila zaupana, nalogo delegata na zasedanju AVNOJ, zasedanju, kjer so bili postavljeni temelji nove Jugoslavije, oblikovani po federativnem načelu, ki temeljijo na bratstvu in enotnosti vseh jugoslovanskih narodov, s pravico, da sami odločajo o svoji usodi, da bo Jugoslavija resnična enakopravna domovina narodom in narodnostnim manjšinam v Srbiji, Hrvaški, Sloveniji, Makedoniji, Črni gori, Bosni in Hercegovini.

Zunaj je močno naletavalo. Snežinke so se usedale na napušč in robove oken. Naslanjajoč čelo na šipo jim je sledila. Bila je srečna. Hotelo je bruhniti iz nje 29. november – rojstni dan.

29. november, rojstni dan njene, naše, moje domovine.

M. U.

**ČESTITAMO
ZA DAN REPUBLIKE**

UREDNIŠTVO

NAŠ AERO

GLASILO KEMIČNE, GRAFIČNE
IN PAPIRNE INDUSTRIJE CELJE

CELJE, NOVEMBER 1988

LETNIK XXVII – številka 9

časopisni svet

jožica bratuša, greta doberšek, milena
dobrotinšek, marjana filipič, stanka hojnik,
romana johan, ivanka kalan, marjana palir,
tomaž pečnik, jožica radelič, cveta robas,
aleš žerovnik

glavna in odgovorna urednica

jelisaveta podgornik

tehnično vodstvo

marjan herman

uredila

jasna rode
tone škerbec

oblikovanje naslovne strani

grega švab

tisk

aero, tozd grafika
za tiskarno drago vračun
naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor
aero – celje, kocenova 4
tel. 24-011, int. 20 in 85
po mnenju republiškega sekretariata
za prosveto in kulturo,
št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oproščeno temeljnega davka
od prometa proizvodov
glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.400 izvodov

Poročilo o finančnem poslovanju ob devetmesečju

Gibanja v jugoslovanskem gospodarstvu v letošnjem letu kažejo izredne zaostritve v nasprotju z drugimi deželami. Upadajoči proizvodnji in povpraševanju sledi izredno skokovito naraščanje cen in padajoči finančni rezultati poslovanja. Pa tudi majski ukrepi so že močnejše prisotni v devetmesečnih rezultatih poslovanja. Kažejo pa na to, da kljub vsem zahtevam na tržno gospodarjenje še zdaleč nismo pripravljeni. In to velja tudi za Aero.

Sicer pa je položaj tudi ob obračunu devetmesečnega poslovanja podoben kot v preteklosti. Spet »tik pred zdajci« spreminjamo nekatere elemente obračunskega sistema in prestavljamo roke za sprejem in oddajo periodične-

ga obračuna, spreminjamo družbeni dogovor ipd. To povzroča dodatno delo, sicer nekoliko spreminja številke, vsebinski učinki pa ostajajo nespremenjeni.

Ob primerjavah poslovnih rezultatov lahko takoj ugotovimo, da je bilo tretje trimesečje za našo delovno organizacijo obdobje, ki prinaša nizke učinke poslovanja. Težavam zaradi nizkega plasmaja proizvodov so se s finančnega vidika pridružili problemi *povečane zadolženosti, relativnega zniževanja akumulativnosti in poslabševanje premoženjskega stanja*. Usmeritve, po katerih naj bi glavni vzvod gospodarske rasti in tržnih možnosti za slovensko gospodarstvo pomenili izvoz, so jasno tudi Aerove usmeritve. Ob tem, da je nujno potrebno tudi z notranjimi ukrepi doseči racionalizacijo, sploh ne govorimo posebej. Saj je bilo to že mnogokrat izrečeno, napisano in potrjeno.

Pomembnejše elemente poslovnega uspeha predstavljamo v preglednici:

Element	Plan	Doseženo		Indeks	
	1. 1.-30. 9. 88	1. 1.-30. 9. 87	1. 1.-30. 9. 88	4 : 2	4 : 3
Celotni prihodek	264.872.450	81.035.236	261.048.074	99	322
Porabljena sredstva	199.200.944	61.990.598	200.778.721	101	324
Dohodek	65.671.506	19.044.638	60.269.353	92	316
Čisti dohodek	43.447.401	11.049.640	35.438.681	82	321
Neto akumulacija	17.182.024	3.048.436	9.895.148	58	325
Razlika med rev. prih. in odhodki	-	19.244.961	57.823.256	-	300

Naša delovna organizacija je v letošnjem devetmesečju dosegla za 261.048.074 t/din celotnega prihodka, kar je približno toliko, kot si je začrtala s planom. V primerjavi z lanskim pa se je celotni prihodek več kot potrojil. Porabljena sredstva so naraščala hitreje, zato je doseženi dohodek 8 % pod planom, še vedno pa je več kot trikrat večji kot v enakem obdobju lanskega leta. Še močnejše zaostajanje za planom je pri doseženem čistem dohodku. Sicer pa je dohodek razdeljen za naslednje namene:

	%
obveznosti iz dohodka	41.2
bruto OD	43.5
sklad skupne porabe	3.8
rezervni sklad	3.7
poslovni sklad	7.4
ostalo	0.4

Z ustvarjenim dohodkom in njegovo delitvijo je delovna organizacija tudi na področju osebnih dohodkov usklajena z družbeno dogovorjenimi izhodišči. To je tudi razumljivo, saj je področje osebnih dohodkov, poleg obveznega usklajevanja z družbenim dogovorom v letošnjem letu dodatno omejeno še z interventno zakonodajo.

Že v sami strukturi razdelitve dohodka vidimo, da je delovni organizaciji za nadaljnje poslovanje ostal le manjši del lastnih sredstev za rezervni in poslovni sklad - v višini 6.686.960 t/din. Čeprav si je Aero lastne vire sredstev okrepil tudi z obvezno revalorizacijo poslovnega sklada v okviru podbilance revalorizacijskih prihodkov in odhodkov v višini 57.823.256 t/din, predstavljata oba zneska premajhen prirast lastnih virov, s katerimi bi pokrili vedno večje potrebe po vezavi denarja v zalogah surovin, gotovih izdelkih, neplačanih terjatev od kupcev ter novih naložbah v osnovna sredstva.

Primanjkljaje lastnih virov sredstev dnevno pokrivamo z najemanjem kreditov, ki imajo seveda svojo »ceno« v obliki visokih obresti, nižji akumulaciji v proizvodnih obdobjih ter slabši dolgoročni likvidnosti delovne organizacije.

Poslovno informacijski sektor

Naša planska izhodišča za leto 1989

Poslovni svet naše delovne organizacije je na dveh sejah (4. 5. in 10. oktobra letos) obravnaval izhodišča za plan za leto 1989 in sprejel vrsto ciljev in usmeritev, ki se bodo morali vključiti v planske dokumente in udejaniti v rezultatih poslovanja v prihodnjem letu.

Tudi za leto 1989 sta predvidena dva osnovna cilja:

- zagotavljanje nadpovprečne akumulacijske stopnje in
- zagotavljanje nadpovprečnega standarda (osebnega in družbenega) delavcev AERA.

Za uresničevanje teh dveh bistvenih ciljev pa so načrtovane usmeritve po naslednjih posameznih področjih:

1. Prodaja - domači trg

Za leto 1989 je treba upoštevati dejanske možnosti plasmaja, ob upoštevanju večjega izkoriščanja zmogljivosti. Po temeljnih organizacijah so predvidena naslednja izhodišča:

Kemija Celje - povečana povprečna količinska rast od 3 do 8 % na domačem trgu, razen AC, kjer se predvideva prodaja 16.000 ton (domači trg, SI in interna).

Poudarek naj bo predvsem na zahtevnejšem asortimanu.

Kemija Šempeter - povečana količinska rast na domačem trgu okoli 7 %.

Grafika - možnost povečanja fizičnega obsega le nekaj nad 2 %.

Medvode - povečanje fizičnega obsega prodaje za 3 %.

2. Izvoz

Izvozni cilji so po temeljnih organizacijah naslednji:

Kemija Celje	7.985.750
Kemija Šempeter	4.034.700
Grafika	2.644.500
Medvode	13.650.000

DO AERO 28.314.950

(zneski so v ameriških dolarjih)

Pri plasmanu proizvodov je potrebno ob upoštevanju marketinškega pristopa, zagotoviti vključevanje novih proizvodov v kar največjem obsegu.

3. Cene in prodajni pogoji

Tudi za leto 1989 ostaja sistem planiranja po stalnih cenah z mesečno prilagoditvijo inflacije. Kot izhodišče za oblikovanje stalnih planskih cen se vzamejo dejanske cene na dan 1. 10. 1988 (nabavne in prodajne). Na področju prodajnih pogojev se v letu 1989 pri delu asortimana uvedejo nepos-

redne prodajne poti. S kooperacijami, tako doma kot v tujini, je treba dodatno povečati plasma proizvodov.

4. Organiziranost razvoja kemičnih dejavnosti

Na tem področju je treba prihodnje leto doseči združitev tega razvoja, povečanje sredstev za razvoj opredeljenih prioritete programov, ločiti raziskovalni in razvojni del in pospešiti inovacijsko dejavnost.

5. Kadrovska politika

Cilji na tem področju so predvsem racionalno zaposlovanje na vseh področjih, predvsem visoko strokovi kader, znižanje števila režijskih delavcev, doseči stimulatивно nagrajevanje in povečati obseg izobraževanja kadrov.

6. Informatika

Na tem področju je predvsem potrebno pospeševanje dela na projektu IPIS in nadaljevanje dela na projektu TRIS.

7. Organizacija

V letu 1989 je treba uresničiti začrtane organizacijske spremembe v smislu optimalizacije poslovanja.

8. Investicije

Vlagati sredstva v posodobitev tehnologije, ki je namenjena proizvodnji. Pri opredeljevanju investicij iz združenih sredstev upoštevati kriterije in pogoje iz samoupravnega sporazuma. V globalu se 50 % minimalne amortizacije namenja za lastne potrebe, 50 % za združevanje.

9. Ekonomičnost, rentabilnost, produktivnost

Ekonomičnost se zagotovi tako, da porabljena sredstva v celoti naraščajo za 1 % počasneje od rasti celotnega prihodka.

Povečanje produktivnosti se zagotovi z realizacijo proizvodnje in racionalnim zaposlovanjem.

Rentabilnost pa se bo zagotavljala s smotrno porabo surovin in materiala, preverjanjem tehničnih normativov in z izredno gospodarnim odnosom do vseh stroškov.

10. Osebni dohodki

Z doseženimi rezultati poslovanja se v letu 1989 teži k dejanskemu povečanju osebnih dohodkov, ki morajo biti usklajeni z rezultati in družbenimi izhodišči.

11. Finančna politika

Na tem področju bo potrebno optimizirati zaloge, izboljšati koeficiente obračanja celotnih obratnih sredstev, izboljšati sestavo virov sredstev, prilagajati plačilne pogoje in zagotavljati

tekočo likvidnost po najboljših kreditnih pogojih.

12. Kakovost

Prihodnje leto bo v praksi treba uveljaviti princip in sistem celovitega obvladovanja kakovosti v najširšem pomenu (ne samo izdelkov) po že sprejetih zasnovah pristopa.

13. Zagotoviti nadaljnjo krepitev in razvoj samoupravnih socialističnih organov in DPO, dograjevanje delegatskega sistema in povezovanje s širšo skupnostjo.

14. Izvedbene cilje na nižji ravni postavijo nosilci planiranja posamično, vsak za svoje področje.

Plan ne pomeni samo skupek formalnih števil, ki so si jih izmislili birokrati v plansko-analitskih službah, temveč pomeni naš skupen cilj in našo skupno obveznost za doseganje tega cilja. Dokler ne bomo začeli tako razmišljati, nam bo vsako ciljno načrtovanje budo breme. Vemo pa, da bo prihodnje leto pomenilo težko preizkušnjo tudi za našo delovno organizacijo, saj prvi boj za trg šele okušamo.

Zato pozivamo vse delavce, ki bodo sodelovali v procesu planiranja, da svoje delo opravijo vestno in v začrtanih rokih. Seveda pa tudi, da v prihodnjem letu poskušamo doseči zastavljene cilje z enako zavzetostjo.

Služba planiranja in analiz

Finanace za prihodnost

Finančna funkcija je temeljna in prežemajoča funkcija. Dotika se dela vseh ostalih temeljnih funkcij in je močno občutljiva za vsako poslovno odločitev. Zato program dela Posebne finančne službe kot nosilca finančne funkcije in torej predvsem končnega izvrševalca finančnih posledic poslovnih odločitev, ni le spisek operativnih nalog in dolžnosti s področja financ, ampak tudi program politike financiranja, ki mora posegati na področja drugih funkcij, ki bistveno krojijo usodo finančnega položaja podjetja in s tem njegove stabilnosti. Pri stalnih operativnih nalogah, ki jih opravljamo v našem sektorju, vidimo v prihodnjem letu potrebo po še bolj profesionalnem pristopu k posameznim delom in v iskanju tehnoloških rešitev, ki bodo prispevale k večji natančnosti in ažurnosti našega poslovanja. To je že stvar kontinuitete naših prizadevanj v zadnjih letih, ko smo z uspešno kompjuterizacijo rešili več ozkih grl in izboljšali strokovnost pri delu. V ta sklop spada v plačilnem prometu nadaljevanje aktivnosti v zvezi z izpisi vseh virmanov na računalniku, programi na osebem računalniku pri obdelavi koriščenja stanovanjskih kreditov, izračuni obresti, izdelave amortizacijskih načrtov in ostale obdelave, ki so potrebne za kakovostne odločitve. Pri nalogah oddelka saldakontov kupcev je bila že letos v središču pozornosti izterjava neplačanih obveznosti, v letu 1989 pa bomo spremljavo plačil in prisotnost na terenu še intenzivirali.

Na saldakontih dobaviteljev bo izpostavljeno dnevno knjiženje podatkov, dnevna izterjava odprtih dobropisov, sprotno razčiščevanje odprtih postavk, ureditev šifrantu poslovnih partnerjev itd.

V likvidaturi predvidevamo tekočo obdelavo došlih dokumentov, pri paketu potnih obračunov pa želimo vzpostaviti še povezavo s kadrovske evidencami.

Če so te naloge pomembne za nemoten potek delovanja finančne operative, pa je za naše podjetje bistven še večji vsebinski premik v filozofiji finančne politike. Ker se finančni položaj vse bolj kaže kot omejitveni dejavnik in potencialno ozko grlo, finance prevzemajo vlogo primarne funkcije, ki bo v prihodnjem letu aktivno sodelovala pri odločanju o zadevah, kjer prihaja do objektivnih nasprotij z ostalimi temeljnimi funkcijami. To pomeni dialog z nabavno službo:

- pogoji nabave
- optimalizacija zalog (vezava sredstev)
- smotrnost vlaganj.
- To pomeni dialog s prodajo:
- optimiranje zalog gotovih proizvodov
- optimiranje terjatev do kupcev,
- financiranje zalog
- pogoji prodaje
- ocenjevanje kreditne sposobnosti kupcev.

To pomeni dialog s proizvodnjo:

- razvoj proizvodov, nove tehnologije
- načrtovanje serij (manjši stroški, toda velika vezava sredstev)
- vezava sredstev v zalogah nedokončane proizvodnje in polproizvodov.

Vse to so področja na katerih je nujna prisotnost finančnih vidikov in pri reševanju teh problemov bomo iskali povsod podporo finančno dobromislečih ljudi.

Kot željeni končni rezultat našega dela in zgoraj omenjene prebujajoče se finančne zavesti je seveda doseganje kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja, torej za leto 1989 in za prihodnost. Hočemo doseči stalno usklajenost sredstev in virov, kar bi nas tudi pripeljalo do kratkoročnega in dolgoročnega finančnega ravnotežja. Plačilne sposobnosti pa ne moremo zagotoviti brez: dobrega načrtovanja financ in informacijskega sistema, raziskave trga, načrtovanja prodaje, kontrole stroškov in cen v kalkulacijah, usklajevanja zmogljivosti, prodaje in cen ter nasploh poslovnega načrtovanja. Pogrešamo računovodstvo finančnih tokov. Tudi to so področja na katera bomo opozarjali.

Poleg vsega omenjenega pa so največkrat povzročitelji nestabilne fi-

nančne situacije še zunanji vzroki, predvsem:

– splošna gibanja v gospodarstvu (kunjunktura, rast, stagnacija)

– instrumenti kreditno-monetarne politike

– fiskalno proračunska politika.

S tem v zvezi je nujno v letu 1989 vse te dogodke spremljati in se v skladu z možnostmi aktivno vključiti v proces odločanja oz. vplivanja na čim bolj finančne, ekonomske in razumne rešitve (trg in demokracija).

V smislu zagotavljanja stabilne plačilne sposobnosti, se bomo v prihodnjem letu tudi vključevali v širše finančno tržišče, kamor spada tudi sodelovanje v interni banki LES. Tako bi dosegali večjo ekonomičnost in zmanjšanje stroškov financiranja.

Še en pozitiven premik bo tudi ustanovitev hranilne službe v Aeru, ki bo združila finančni interes podjetja (visoka likvidna sredstva) in interes delavca posameznika (realno pozitivne obrestne mere za hranilne vloge).

S tem se program dela Posebne fi-

nančne službe zaokroža in postaja v bistvu program ne le nekega sektorja, temveč program delovanja finančne funkcije.

Stvar realizacije programa je sicer stvar vseh, velik del odgovornosti za to prevzemamo v Posebni finančni službi, nič manjšega pa vodilni delavci, ki imajo v rokah škarje in platno na posameznih področjih. Brez njihovega finančnega razmišljanja in ukrepanja lahko zabredemo v hude težave.

Posebna finančna služba (najbrž tudi drugi) bo svoje naloge opravljala kakovostno le v primeru, če bodo zagotovljeni potrebni pogoji za takšno delo. To pa je predvsem zagotovljena kadrovska sestava s poudarkom na kakovosti, materialni položaj sektorja in brezpogojna možnost permanentnega strokovnega izobraževanja delavcev.

Končno je potrebno omeniti tudi stimulacijo za delo, kar pomeni seveda boljše nagrajevanje in skrb za standard.

Aleš Žerovnik

RAZGOVORI S POSLOVNIMI PRIJATELJI IN POTROŠNIKI AEROVIH PROIZVODOV

Aero je konkurenčen ne glede na cene

Z željo, da slišimo še kakšno mnenje, opažanja ali sugestijo o Aerovih proizvodih koga od naših potrošnikov, je sodelavec našega Uredništva govoril z ŽIVORADOM ZDRAVKOVIČEM, poslovodjem knjigarne »RAD« v Obrenovcu. Pogovor pa je nanese tudi na konkurenčnost naših izdelkov, o novem znaku in o propagandnih akcijah Aera.

Tovariš Zdravkovič je dober poznavalec svojega dela, saj je v delovni knjigarni povezan že štirideset let. V tem času je bil tudi v neprestanem stiku z našimi proizvodi in lahko bi rekli, da je s svojim delom sledil tudi razvoj delovne organizacije Aero.

»Že pred štiridesetimi leti«, pravi tovariš Zdravkovič, »sem se prvič srečal s poslovnimi ljudmi tega kolektiva. Še v času, ko je bil čika Janko zastopnik za Srbijo«. Njega se verjetno spominjajo starejši delavci Aera.

»V delovni enoti, kjer sem poslovodja, imamo zastopan celoten asortiman Aera. Iz dolgoletnih izkušenj vem, da je bil Aero takoj po vojni zelo

Živorad Zdravkovič, poslovodja

poznan kot proizvajalec predvsem kakovostnih pisalnih trakov, karbon in indigo papirja in drugih proizvodov, ki so kasneje uspešno našli svoj prostor na trgu.

V naši knjigarni uporabljamo Aerove lepilne trakove in jih tudi prodajamo. Po moji oceni, v kakovosti ne zaostajajo za drugimi evropskimi proizvajalci.

Aero skrbi za svoj proizvodni nivo in ugled in potrebno je poudariti, da v Aeru dajejo velik poudarek stalnemu posodabljanju tehnologije. To pa potrjuje tudi interes potrošnikov za celotni asortiman izdelkov.«

»Med učenci in dijaki«, pravi tovariš Zdravkovič, »so najbolj poznane tempera in vodene barvice. Samo v enem šolskem letu prodamo v naši knjigarni 1500 kompletov tempera barvic in 1000 kompletov vodenih barv.

V ustanovah in delovnih organizacijah so najbolj iskane matrice, barve za razmnoževanje, pisalni trakovi za klasične in elektronske pisalne stroje in tudi za računalnike.

Naši potrošniki pa povprašujejo tudi po karbon filmu, indigo filmu, karbon papirju, »oniks«, indigo papirju, transparent papirju, »jasnit« papirjih vseh vrst in dimenzij, vseh vrstah selotejpv. ... Ti potrošniki so v glavnem v prosvetnih ustanovah in v industrijskem pakiranju.

Glede na kakovost in asortiman, če ne upoštevamo cene, ni bojzani, da bi bila delovna organizacija Aero nekonkurenčna.«

Želeli smo dobiti čim bolj celovit vtis in konkretna opažanja našega sogovornika o poslovnem programu Aera in zanimalo nas je mnenje Živorada Zdravkoviča o najnovejših propagandnih akcijah Aera.

Posebno še mnenje o novem znaku imena Aero.

»Vsaka propagandna akcija je dobrodošla«, poudarja naš sogovornik. »Vemo, da imajo takšne akcije velik učinek ne samo v prodaji, temveč tudi na področju nadaljnje afirmacije delovne organizacije.

Kar se tiče novega znaka, lahko povem, da sem ga videl in tu imam svoje mnenje. Ob svojem delu se tudi ukvarjam z designom, konkretnije z oblikovanjem črk in črkovnih znakov. Meni je bolj všeč stari znak Aera, čeprav je novi zapis imena Aero stilsko atraktiven, vendar pa ne soglašam s funkcijo imena. Tu je komponenta takojmenovane navajenosti in pozornosti dosedanjega znaka, ki je ravno tako, posebno barvna različica, vsepovsod učvrstila pozornost Aera.

Sprememba znaka »Aero«, ki je res dobro znan v Jugoslaviji in Evropi, je zmedla mnoge kupce in mnogi z dvomom kupujejo proizvode Aera, ker so pač niso prepričani, če je to še ista delovna organizacija. Uvajanje nekega proizvoda zahteva določen čas in ravno tako dolgo je potrebno, da tudi potrošniki spoznajo znak firme. Stari znak Aera je dobro znan in afirmiran in vsaka sprememba v tej smeri je na-

pačen korak. Če firma razpolaga z znakom, ki je narejen z okusom, estetikom, je mnogim znan in so ga potrošniki navajeni, zakaj potem znak, ob poslovnem tveganju menjati?

Če mi že Uredništvo Našega Aera odstopa del svojega prostora, bi rekel, da je velika škoda, da Aero ne nadaljuje s tradicijo in učencem brezplačno poklanja urnike. Sedaj urnike poklanjate le, če učenec kupi kakšen Aerov proizvod. Na začetku šolskega leta učenci te urnike zelo potrebujejo, ob uporabni vrednosti pa so ti urniki hkrati nezamenljiva reklama. Kot dolgoletni knjigar predlagam vaši delovni organizaciji, da razmisli tudi o takšnem načinu propagande, je zaključil Živorad Zdravković, poslovodja knjigarne »RAD« v Obrenovcu.

Pereš Srečković
(iz srbohrvaščine priredila Jasna Rodé)

Inovacijska družba je tista, ki zna reagirati na spremembe!

13. oktobra 1988 je bilo v okviru načrtanih ciljev in programa dodatnega izobraževanja vodstvenih in vodilnih delavcev v Aeru zelo zanimivo predavanje pomočnika sekretarja pri Republiškem komiteju za raziskovalno dejavnost in tehnologijo iz Ljubljane **EMILA MILANA PINTARJA**.

Tovariš Pintar je po izobrazbi profesor sociologije in filozofije in v svojem predavanju se je dotaknil razvojne strategije podjetja in družbe, strategije vodenja (upravljanja) podjetja in prehoda v bolj kakovostno fazo družbenega razvoja.

V uvodu je povedal, da ni čudno, da smo se v Aeru odločili za razgovor o gospodarstvu, saj v Jugoslaviji ni gospodarskega razvoja. Drsimo navzdol in prišli smo v situacijo, ko ni več mogoče normalno živeti, saj nimamo več razvoja. V teh nastalih razmerah pa se pogosto sprašujemo kako to, da se nam to dogaja in kako delajo v razvitem svetu, da se jim to ne dogaja. Razvoj ima neke zakonitosti, ki jih moramo upoštevati, saj v razvitem svetu mnogi trdijo, da so obsojeni na razvoj. Dežele, ki neposredno mejijo na razvite, se ozirajo po njih, saj le-te s svojim razvojem vplivajo tudi nanje.

Ko opazujemo tuja, uspešna podjetja vidimo, da je razvoj rezultat organi-

zirane dejavnosti, saj podjetja le tako lahko reagirajo na spremenjene pogoje na tržišču.

Svet v sedemdesetih letih

V zadnjih desetih letih se je na svetovnem trgu pojavilo 30 novih industrijskih dežel. Več kot polovica jih je iz razvitega sveta, saj so dobro povezali poceni delovno silo in tuji kapital. Vsi dobro poznamo tehnološki prodor Hong Konga na področju avdio in videotehnike, prodor Južne Koreje in prodor Kambodže in Bangladeša na področju designa in tekstila. Takšen prodor novih dežel vnaša na trg zmedo, posebno pa še visoko razvitim deželam, ki morajo biti sposobne reagirati na novonastale razmere. Takšen zadnji premik je bil skokovit porast cene energije – tako imenovani naftni šok iz leta 1972. Države z znanstvenim potencialom so v družbi vsilile strokovni pogled na šok. Države so bile prisiljene, da so strokovno odreagirale in se tehnološko posodobile. Poglejmo to kronološko:

1972 – naftni šok

1974 – konferenca OECD – novi pravni model, nove tehnologije, energetske manj zahtevne

1976 – konferenca MINASPOL – več je potrebno vložiti v izobraževanje in usposabljanje delavcev v podjetjih, saj so tako podjetje sposobna hitreje odreagirati na nastale razmere

1978 – konferenca UNCTAD – z geslom: ZNANJE ZA RAZVOJ.

To obdobje dobro ponazarja misel japonskega poslovneža, ki je dejal, da

so nas 100 let učili *vedeti* in sedaj se bomo 10 let učiti *znati*. Inovacijska družba je tista, ki zna odreagirati na nastale spremembe.

Jugoslavija v sedemdesetih letih

Kako je Jugoslavija odreagirala na nastale spremembe v 70 letih? Poglejmo kronološko:

1972 – sprejemali smo ustavne amandmaje

1974 – sprejeli smo novo ustavo, uvedli smo delegatski sistem, z uvedbo tozdov smo razbili kapital, s katerim so upravljali nesposobni ljudje

1976 – sprejeli smo zakon o združenem delu, uvedli smo sise, v družbeno upravljanje smo uvedli amaterizem. V tistem času je prevladovala miselnost, da je za socializem značilna polna zaposlitev, da je pravica do dela ustavna kategorija, skratka – delavec ima monopol nad delovnim mestom.

Vsota vseh teh naših dejavnosti je kriza, pravi Emil Milan Pintar.

Tehnološko zaostajanje

V sedemdesetih letih je Jugoslavija začela izpadati iz svetovnega tehnološkega toka. Vse manj smo izvažali, prekinjati smo začeli znanstveno tehnološke tokove. V sedemdesetih letih smo bili v srednjih evropskih tehnoloških merilih, danes pa sta za nami le Albanija in Romunija. Usmerjati smo se začeli navznoter, saj je začelo prevladovati mnenje, da se moramo opreti na lastne sile. To geslo je predvsem politično koristno, manj pa tehnološko, saj smo se začeli obnašati tako, da smo vse začeli »izumljati na novo«. Intenzivneje smo se začeli usmerjati v tretji svet. To pove tudi tale podatek, saj je bilo od 32 potovanj Zveznega izvršnega sveta v tujino v prejšnjem mandatu kar 31 potovanj v dežele tretjega sveta.

Vzroki

Vzroki tehnološkega zaostajanja Jugoslavije za razvitim svetom so tudi v najstarejši politični ekipi, ki ni bila sposobna razumeti tehnološkega razvoja. Nismo več spoštovali ekonomskih zakonitosti, temveč smo prešli na dogovorjeno ekonomijo.

Se vedno smo se ukvarjali z iluzijo »proletariata«, saj smo zgradili sistem upravljanja na razredu, ki ga ni in zato se ne moremo sporazumeti. Ni razrednega dolgoročnega interesa, temveč obstajajo le konkretni, parcialni in nacionalni interesi.

Opuščati smo začeli ekonomske zakonitosti, ekonomije in ekonomskih zakonitosti nismo več razumeli. V tistem času so se ekonomske fakultete po svetu začele usmerjati tudi v študij vodenja – managementa – pri nas pa ne.

Kapital smo s tozdi začeli drobiti, upravljanje pa smo prepustili amaterjem. V tistem času smo tudi začeli zanemarjati znanost: leta 1969 smo več prispevali za znanost kot pa leta 1982. Na področju znanosti tudi manj zaposluje in to se nam bo začelo otepati.

Danes v tehnološko razvitem svetu

Tehnologija v svetu ima zelo jasno začrtane zakonitosti, ki pa uspešna podjetja spoštujejo.

Vse manj je izdelkov, ki jih izdelujejo na osnovi pameti, intuicije in izkušenj. Kakovost izdelkov sedaj zahteva raziskovalno ekipo in izdelki so rezultat organiziranega raziskovalnega dela. Nam pa primanjkuje znanja za konkurenčne izdelke, ki se hitro menjajo.

Pri firmi Siemens predvidevajo, da bodo leta 1990–91 proizvajali več kot dve tretjini proizvodov, katerih življenjska doba bo krajša od 5 let. Zato morajo podjetja zelo vlagati »nazaj« v znanje in vlagajo kar 5–10 % celotnega prihodka v razvoj, da si lahko zagotovijo izdelke za jutri. Uspešna podjetja ustanavljajo tudi svoje raziskovalne inštitute.

V razvitem svetu države ne ščitijo več svojih firm z visokimi carinskimi dajatvami. Če bi jih ščitili, bi podjetja imela monopol in bi povišala cene svojih izdelkov in ne bi več tako hitro razvijala svojih izdelkov. Takšna podjetja bi bila v mednarodni konkurenci neusposobljena. V Jugoslaviji imamo popolno zaščito trga in to je našim podjetjem ubilo motiv za hiter razvoj in vse naše probleme rešujemo le s cenami.

Če v razvitem svetu želijo vzdržati tehnološki razvoj morajo narediti diferenciacijo delavcev. Merijo učinkovitost dela in merijo vsa dela, neučinkovite delavce pa odpuščajo.

Poglejmo naslednji primer:

V gradbenih podjetjih v obdobju konjunktуре podjetja zaposlujejo delavce in se večajo. V obdobju recesije je del za gradbena podjetja vse manj in podjetja začnejo odpuščati delavce, ki so prisiljeni v preusmeritev in tako na drugih delovnih mestih ustvarjajo družbeni proizvod. V obdobju ponovne konjunktуре se pojavijo nova tehnološko sodobnejša gradbena podjetja. Delavci, ki so bili 8 do 10 let izven gradbeništvā, niso več usposobljeni za gradbeniška dela v novih tehnoloških pogojih. V Jugoslaviji v obdobju recesije plačujemo delavce tudi takrat, ko ni dela in jih varčujemo za tisto obdobje, ko bodo za gradbince ugodnejše razmere. Na žalost pa so ta podjetja na isti tehnološki stopnji...

Podjetja koncentrirajo kapital in svoje znanstvene potencialne. Če podjetja investirajo, je za vsako naslednjo

investicijsko stopnjo potrebna večja investicija. Tehnološki razvoj tako narašča, da se življenjsko obdobje tehnologije krajša – sedaj je 10 let – čedalje pogosteje investirajo v temeljno tehnologijo in to je za podjetja vse večji korak in čas za novo investicijo je vse krajši. Če podjetja želijo ostati na trgu, morajo širiti svoj prostor na trgu in zato prodajajo na čedalje večjem trgu. Podjetja morajo vse več proizvajati, da lahko pokrijejo stroške tehnologije. Optimalna serija proizvoda je z vsako generacijo tehnologije večja. Dražja investicija in manj časa za nov produkt zahtevata večjo proizvodnjo in širjenje trga. Podjetja so prisiljena, da sodelujejo z več smermi razvoja in za posamezne izdelke sklepajo pogodbe že v fazi razvoja.

Ukrepi na področju jugoslovanskega gospodarstva

Jugoslovanska politika mora začeti akcijo za zmanjševanje carinskih dajatev. Interventni uvoz je kazen za proizvajalca, namesto, da bi z našo politiko ščitili proizvajalca. Zato bi morali zniževati carinske dajatve in podjetja se bodo morala na to konkurenco pripraviti. Jugoslovanska družba mora nehati socializirati izgubo in pomagati podjetjem v razvoju.

Zlomiti moramo monopol delovnega mesta, saj je to neumna socialna zaščita. Podjetje mora samo ugotoviti, kako je njegova delovna sila uspešna, ravno tako mora to delavec sam ugotoviti in če mu delo ne ustreza, se mora zaposliti drugje. Skratka: sprostiti se mora trg dela.

Ukrepi jugoslovanskih podjetij

Pogoji gospodarjenja so v Jugoslaviji dobri, saj imamo najcenejše znanje na svetu.

Zelo dobre inženirje lahko dobimo v podjetje že s tem, če smo jim pripravljeno plačati 160 starih milijonov na mesec. Podjetja morajo začeti ceniti delo in znanje!

Podjetja morajo izdelati razvojno strategijo, ki ne sme več biti sad slučajnosti. Podjetje mora vedeti, kaj bo proizvajalo čez leto, dve ali tri. Začeti morajo gospodariti z delom in znanjem. Zavedati se moramo, da je najpomembnejše delo današnjega časa znanje, ki je osnova za celotno delo. Delovna oprema je važna, vendar pa je znanje pogoj za njeno uspešno uporabljanje. Če bi bila oprema zadostna, bi bilo Kosovo najbolj razvito, saj smo v Kosovo vložili veliko tehnologije. Znanje je tisto, ki omogoča delovanje tehnologije. O strategiji razvoja ne moremo odločati vsi, to delo moramo prepustiti strokovnjakom.

Potrebno je meriti učinkovitost vsakega delavca in dela. Uspešne je treba nagradjevati, spodnji del pa kaznovati, le tako se bo ustvaril motiv za izobraževanje. Danes tega motiva ni! »Če bi bilo tole predavanje zvečer in bi morali zanj še kaj plačati, bi vas bilo mnogo manj«, je dejal tovariš Pintar. Ves svet se v prostem času izobražuje, pri nas pa je vse v okviru delovnega časa, v okviru sindikalnih aktivnosti. Najti moramo motiv za izobraževanje. Usposabljanje se morajo tudi poslovodne ekipe, saj mnogi še vedno živijo v svojem političnem svetu, saj so te strukture odvisne od politike in uživajo njihovo podporo. V zadnjih 15 letih smo izgubili bitko z usposabljanjem delavcev, ocenjuje Emil Milan Pintar. Delavski svet nima kompetence, da odstrani direktorja, o znanstvenem delu pa delavski svet odloča, namesto da bi to prepustil strokovni strukturi. Še premalo se zavedamo, da vsako delo zahteva vsako leto dodatno usposabljanje in začeti moramo od snažilke naprej.

Konflikt

Jugoslavija takšnih usmeritev ni spoštovala, Slovenija pa se je začela že od leta 1982 usmerjati bolj k Evropi, se zavzemati za demokratizacijo v celotni družbi in tako smo prišli v konflikt z ostalimi deli Jugoslavije. Ostali del Jugoslavije ponuja Sloveniji avtoritarni režim, slovenski model ureditve Jugoslavije pa sloni na večji samostojnosti vseh subjektov. In kakšni so izgledi za rešitev tega konflikta? Emil Milan Pintar ponuja tri:

1. Jugoslavija bo zlomila Slovenijo in njena prizadevanja.

2. Dogovorili bi se za večjo samostojnost – predvsem gospodarsko – republik in pokrajim. Slovenija bo nedvomno plačevala večji prispevek za nerazvite.

3. Soglasja ne bomo dosegli in dosegli bomo le še večjo nestabilnost naše družbe.

AERO

Predavanje smo pripravili za vse delavce z visokošolsko izobrazbo v Aeru, vendar pa bi bilo nedvomno zanimivo za širši krog zaposlenih v Aeru, zato tudi ta zapis. Upam, da bomo vsaj nekaj od mnogih dejstev, ki jih je navedel Emil Milan Pintar, upoštevali. Naj zaključimo z mislijo, ki jo je izrekla sodelavka: »Na predavanju je bilo krasno, povedal nam je, kako bi moralo biti. Skupaj z njim vemo, da bi moralo biti tako, a tako ne bo nikoli, ker v naši družbi tako ne more biti!« Vsaj poskusimo lahko!

Jasna Rodé

Krožki kakovosti v tozdu Grafika

Mineva že drugo leto, kar smo v tozdu Grafika pričeli z uvajanjem in delovanjem »krožkov kakovosti«. Po začetnem elanu in prvih spodbudnih rezultatih je današnja ocena delovanja vseh krožkov v povprečju zadovoljiva! Pohvalimo lahko veliko prizadevnost obeh krožkov v oddelku tiska NO in njihovih vodij (tovariša Kelc in Krulec), povprečno zainteresiranost v službi vzdrževanja, oddelku ofset tiska in ofset plošč v reprodukciji ter životarjenje krožka med tehnologi klasike, do prenehanja delovanja v oddelku sitotisk in SLEP. Vzrokov za takšno stanje »krožkov kakovosti« v tozdu Grafika je več, ocenjujemo pa, da so med najpomembnejšimi:

- posmehovanje in odklanjanje ideje »krožkov kakovosti«
- problematika osebnih dohodkov in s tem vedno večji problem preživetja
- premajhen nadzor in spodbujanje s strani vodstva tozda in članov kolegija
- premalo iniciativ in »priganjanja« s strani pospeševalca krožkov
- nezainteresiranost nekaterih vodij krožkov
- prevelik individualizem in egoizem posameznih članov krožkov ter zaposlenih v tej enoti nasploh
- nerazumevanje in notranje razprtije med sodelavci
- prepočasno izvrševanje posameznih zadolžitvev krožkov s strani odgovornih služb in posameznikov
- neodgovornost služb in posameznikov brez ustreznega sankcioniranja
- premalo zaupanja in podpore vodstvu, njihovim načrtom in idejam.

Na skupnem sestanku z vsemi vodji krožkov, obratov in služb sredi oktobra je bil po temeljiti analizi dosedanjega delovanja »krožkov kakovosti« zato sprejet sklep, da je potrebno *poiskati novo vsebino in smisel krožkov*. Dokončne odločitve za to še ni, vendar pa je ena od idej, da bi se VSI SKUPAJ v tozdu Grafika lotili problema, ki moti marsikaterega našega kupca - **PREDOLGI DOBAVNI ROKI!** Seveda pa pri tem verjetno ne bo šlo več samo za prostovoljno sodelovanje!

Andrej Šušterič

Krožki za izboljšanje poslovanja v tozdu Kemija Celje

V tozdu Kemija Celje uvajamo krožke za izboljšanje poslovanja v obratih pisalnih trakov, AC papirja in impregniranih papirjev. Koordinator krožkov je Ludvik Stepančič in ocenil je, da so krožki uporabni za vsako delovno sredino. Da bi dosegli resnične učinke, bi morali krožke uvajati vsepovsod v Aeru.

Metoda teh krožkov je izziv za ves Aero, saj princip krožkov temelji na demokratičnosti. Človek z mnogo idejami ima tudi en glas in tako odpade hierarhični odnos. Vemo pa, da tog odnos podrejenosti oz. nadrejenosti blokira ustvarjalni proces. Na Japonskem, kjer je delovna morala visoka, so krožki zelo uspešni. Pri nas pa bolj prevladuje tako imenovana metoda »stolček«, pa tudi vodstvena struktura težko sprejema nove metode dela, tako da je uspeh krožkov dvomljiv. Delovanje krožkov temelji na ljudeh, za učinkovitost krožkov pa potrebujemo delovne in ambiciozne ljudi, vendar tolerantne in s poudarjenimi voditeljskimi sposobnostmi. Takšne krožke je težko voditi, saj se člani pogovarjajo o problemih ter o možnih rešitvah in ti pogovori so pogosto precej abstraktni. Tečaj za metode dela in vodenje je bil prekratek, predvsem pa bi bil potreben za vse vodstvene in vodilne delavce.

Že vpeljava takšne metode v naš delovni proces je kakovost, ker pomeni revolucioniranje delovnega uspeha. Ob pravilni uporabi krožkov bi lahko dosegli res dobre uspehe. Krožki so del koraka iz industrijske družbe v postindustrijsko družbo. Spet je začelo veljati načelo, da vsi ljudje vse vedo. V industrijski družbi prevladuje jejo specialisti, vendar pa tudi ti na višku razvoja ne morejo več najti ustreznih rešitev. Delovni proces danes pa zahteva vse več »zdrave kmečke logike« in novo kulturo komuniciranja (tudi med specialisti) in to krožki omogočajo.

Krožki delujejo na prostovoljni bazi in na potrebi ljudi, da bi delali boljše. Pri tem se pojavlja problem motivacije in nagrajevanja. Predvidevajo nagrajevanje po postopkih, ki so predvideni za inovacijsko dejavnost. To pa ni vedno najboljši način za motiviranje delavcev.

Zaradi različnih tehnoloških nivojev v Aeru bo uvajanje krožkov bolj težko. Tudi krožki v tozdu Kemija Celje so v obdobju začetnih težav. O nadaljnjih uspehih krožkov vas bomo podrobneje obveščali.

Krožki za izboljšanje poslovanja v tozdu Kemija Šempeter

V prejšnji številki Našega Aera smo objavili tekst, ki sta ga o krožkih pripravila tovariš Dolenc in tovarišica Bele-Potočnikova. Tokrat pa smo vam pripravili tri članke, ki so jih napisali koordinatorji krožkov po tozdi.

V tozdu Kemija Šempeter so uspeli organizirati krožek v obratu selotejprezalnica in posamezni člani iz oddelka samolepilnih trakov. Do konca leta želijo ustanoviti še krožek v obratu Matrice, je povedal koordinator krožkov za izboljšanje poslovanja v tozdu Kemija Šempeter Brane Kajtna.

Akcija uvajanja krožkov traja že več kot 2 meseca in krožki se ubadajo z začetnimi težavami, saj ni bilo dovolj pravočasnih informacij. Za uvajanje krožkov bi morali organizirati dovolj široko akcijo v vseh obratih tozda, tako da bi bili dobro seznanjeni z vsemi osnovnimi značilnostmi krožkov. Po tem predavanju so formirali dve prostovoljni skupini in začeti je bilo težko, saj niso vsi zainteresirani za takšno delo. Širše zasnovano akcijo jim je uspelo ustanoviti krožek v obratu selotejpre. Konkretne naloge si v krožku še niso izbrali, saj je težko določiti tisti čas za sestanek, ki bo vsem odgovarjal. Proizvodnja se prilagaja sortimanu in težko je dobiti vse ljudi skupaj.

Krožek v obratu Matrice bo težje ustanoviti, saj je ta proizvod v upadanjju, tudi starostna struktura delavcev ni preveč ugodna. S pravilnim pristopom k organizaciji krožkov delavce res zainteresiramo in omogočimo, da delavec doživi pri delu resnično zadovoljstvo. Na področju, kjer ostajajo vodje obrata slepi (tako imenovana industrijska slepota), bodo delavci lahko dosegli inovacijski dohodek in res dobre delovne rezultate.

Tudi delovna organizacija lahko z uspešnim delom krožkov ogromno pridobi. Seveda pa bo potrebno ugotovljene probleme realizirati in spremeniti miselnost določenih tehnoloških struktur v sami proizvodnji. En sam krožek za naše razmere ne pomeni ničesar, več krožkov pa bi prineslo določene rezultate. Za krožke je značilno, da je v začetku vanje potrebno vložiti ogromno dela, rezultati pa so vidni kasneje.

Z uspešnim delom krožkov lahko zagotovimo boljše delovne pogoje, kakovost, motiviranost ljudi, inovacije, porast fizične produktivnosti... Vendar pa je osnova za dobro delovanje krožkov tudi sodobnejša tehnološka oprema. Jasna Rodé

Portret delavca iz Medvod – Mušić Dedo

Življenjska raven pada tudi v Sloveniji, res pa je, da standard pada enim bolj, drugim manj. Navadno pa so na slabšem tisti, ki imajo najnižje osebne dohodke, to pa so tudi delavci iz drugih republik, ki delajo v Sloveniji. Ločeno življenje in pa prevozi v domači kraj jim življenje še dražijo in s tem jim tudi realni OD pada hitreje kot drugim.

Zato sem za današnjega sogovornika izbrala delavca Deda Mušića, doma iz Gorice v Bosni in Hercegovini, ki s svojo skromno plačo preživlja šestčlansko družino in mu v današnjih težkih časih resnično ni lahko.

Dedo Mušić je prišel v Slovenijo pred 15 leti predvsem zato, ker doma zanj ni bilo dela. Njegova prva zaposlitev je bila v tovarni usnja v Šmartnem pri Litiji, nato je šel delat k železnici. Leta 1974 pa se je zaposlil v AERU v Medvodah. Najprej je delal v lesočistilnici, nato dve leti in pol na izžemalnem stroju, nazadnje pa v kuharji. Kuharja se je modernizirala in avtomatizirala, zato je bilo treba višek delovne sile prerazporediti na druga dela in naloge po tovarni. Tako je Dedo Mušić prišel v ekspedit, na delovno mesto skladiščni delavec – pakirec. Delo fizično ni zahtevno, moti pa ga stalni prepri, ki mu že načenja zdravje in pa velike temperaturne razlike, poleti vročina in pozimi mraz. Njegovo delo je samo dopoldne, po potrebi včasih tudi popoldne – odvisno od dela. Skrbi za pravilno pakiranje papirnih zvitkov in papirja v formatu ter gotovih izdelkov. Pomaga pa tudi pri nakladanju tovornjakov in vagonov.

S plačo ni najbolj zadovoljen, saj je bil njegov zadnji OD brez dodatkov okrog 50 starih milijonov. Vzrok nizke plače je tudi nizka ocena njegovega delovnega mesta. S tem denarjem preživlja poleg treh otrok, dva sta šoloobvezna, še ženo, očeta in mamo. Zase obdrži 20 starih milijonov, od tega plača za stanovanje 3 stare milijone, nekaj porabi za hrano, saj je malica, ki jo dobi v tovarniški menzi, premalo, tako si mora še sam kaj skuhati. Doma v Bosni in Hercegovini ima nekaj zemlje, ki jo obdeluje žena, tako mu krompirja, fižola in drugih povrtin ni treba kupovati, saj si vsakič od doma nekaj prinese in tako malo lažje shaja.

Vsak mesec enkrat gre domov, za avtobusni prevoz, ki ga organizira privatnik, plača 28.000 dinarjev, kar je najcenejša varianta za prevoz. Vsakomesečni obiski pri družini so obenem

Dedo Mušić

tudi njegov dopust, saj si morja ne more privoščiti. Nekaj šihov tudi doprinese, tako, da je pri družini čim večkrat. Pri tem mu njegovi nadrejeni ne delajo težav. Z vsemi pa se v tovarni dobro razume.

Po opravljenem delu ne zahaja nikamor, ker to preveč stane, gre le v bližnjo trgovino po nakupih, s športom se ne ukvarja. Tako njegova vsakodnevna pot vodi v tovarno in samski dom. Ob vprašanju, kaj meni o vsesplošni krizi, pa je rekel, da je težko, zares težko, vendar upa, da se bomo že nekako izvlekli.

Cveta Robas

Rokometaši »Aera« – Celje najboljši v Sloveniji v sezoni 1987/88

Po krajšem premoru so rokometiški »Aera« – Celje v posebnem točkovanju Rokometne zveze Slovenije tudi v pretekli sezoni 1987/88 osvojili naslov najboljšega moškega kluba v konkurenci kakšnih 60 klubov in 2.500 igralcev v naši republici. K osvojitvi naslova so največ prispevali najmlajši igralci, saj so od skupno 113 točk osvojili kar 80 ali 71 %. Podrobnejša analiza tega uspeha je naslednja:

Kriterij – naslov	točke
9. mesto članov v II. zvezni ligi	21
polfinalisti pokala SRS med člani	12
1. mesto na mladinskem prvenstvu SRS	8
2. mesto na državnem mlad. prv.	7
2. mesto na kadetskem prvenstvu SRS	7
1. mesto med starejšimi pionirji SRS	8
1. mesto med mlajšimi pionirji SRS	8
8. mesto med ekipami ŠSD	1
3 × mladinski državni repr.	15
6 × mladinski republiški repr.	18
3 × kadetski reprezentanti SRS	6
2 × pionirski reprezentanti SRS	2
SKUPNO ŠTEVILO TOČK:	113

Vrstni red ostalih: ..., 2. Dinos-Slovan 105, 3. Jadran 44, itd.

Najuspešnejši posameznik v RK »Aero« Celje je Tomaž Jeršič, ki je z mladinsko državno reprezentanco osvojil zadnji naslov svetovnih prvakov.

Opisano razmerje sil in uspehov v celjskem rokometu kaže na zaostajanje članske ekipe, ki pa je seveda glavno merilo kakovosti nekega športa.

Cilj kluba je zato že ves čas, pa tudi letos, povratek članske ekipe v I. zvezno ligo. Z novim trenerjem in nekaterimi okrejitvami je ekipa v novi sezoni 1988/89 sicer precej močnejša, vendar pa verjetno še »prekratka« za I. zvezno rokometno ligo?! Potreben bo še odločnejši korak k temu cilju in mnogo več posluha za roket v Celju.

AŠ

Aerovi petdesetletniki

TOZD KEMIJA ŠEMPETER

V novembru bosta praznovali VIKTORIJA BOŽIČ – 13. novembra in IVANA ČATER – 28. novembra.

TOZD GRAFIKA

3. novembra je praznovala ALBINA TOMAŽIN, 7. novembra NEŽA KODELA in 15. novembra pa GABRIELA HUDOVERNIK.

Vsem jubilarantom iskreno čestitamo in želimo veliko osebne sreče.

–Uredništvo–

Kaj pomeni prenova Zveze komunistov?

V okviru idejnopoličnega izobraževanja in usposabljanja komunistov smo v naši delovni organizaciji pripravili razgovor na temo »Reforma gospodarskega in političnega sistema ter prenova ZK«. Na razgovor smo povabili tovariša Boruta Pahorja, sekretarja komisije za idejnopolično usposabljanje pri CK ZK Slovenije. Tovariš Borut Pahor, čeprav še zelo mlad, je že uveljavljen poznavalec političnih razmer v naši družbi in je avtor številnih člankov in razprav, pred kratkim pa je izšla tudi njegova knjižica z naslovom »Med partijo in Zvezo komunistov«. Knjižica obravnava avtorjevo videnje prenove Zveze komunistov in med članstvom je naletela na velik odziv in zanimanje.

Prenova ZK, oziroma kakšna naj bi bila njena vloga v prihodnje, je bila osrednja tema razgovora, čeprav se nismo izognili tudi razpravi v zvezi s spremembo političnega in gospodarskega sistema, o tem kakšen razvoj dogodkov lahko pričakujemo po 17. in 18. seji CK ZK Jugoslavije, kaj lahko pričakujemo od ustavnih sprememb, od procesa četverici, itd.

Lahko rečemo, da so bila vprašanja zelo konkretna in zanimiva. Glede na udeležbo, predvsem pa glede na vsebino razgovora in razpravo, lahko ocenimo, da so takšne oblike razgovorov potrebne in zaželeno.

V nadaljevanju bi želeli predstaviti nekatere poudarke iz uvodnega referata tovariša Pahorja, predvsem v zvezi s prenovo ZK in vlogo članstva nje.

Kaj sploh pomeni prenova ZK?

Ljudje si ZK tolmačijo zelo različno, od tega, da to pomeni sestop partije z oblasti, do razmišljanj konzervativne struje, ki poudarja, da je to umik komunistov iz javnega življenja in da je prepustnica za vsesplošno anarhijo in nož v hrbet socialistični perspektivi.

Prenova ZK pa je dejansko zamišljena ne kot umik zveze komunistov s politične scene, temveč gre za njeno drugačno prisotnost v interesno različnem političnem življenju, kjer se komunist pojavi kot oseba v okviru svojih pravic in dolžnosti. To med drugim zahteva tudi ustrezne reforme političnega in ekonomskega sistema. Zato so vse tri reforme, torej reforma političnega in ekonomskega sistema, kot tudi reforma prenove ZK med seboj ključno povezane in uspešnost ene je odvisna od druge in obratno.

Pomemben element prenove ZK je tudi proces razdržavljenja ZK, kar pomeni, da se ponovno postavlja v središče zanimanja zveze komunistov

človeka, njegove potrebe in interese in drugič, da išče zaveznitvo z naprednimi političnimi silami, da preneha sektašiti, da skratka postane njihov politični partner.

Prvi pogoj razdržavljenja ZK pa predstavlja temeljno reformo samorganizacije.

Danes ni mogoče z gotovostjo napovedovati, kakšne organizacijske oblike bo užival proces prenove ZK. Ostaja preveč dilem tako glede organiziranosti CK ZK, občinskih komitejev do organiziranosti OO ZK. Odprto je še tudi vprašanje povezovanja članov v OO ZK. Vse bolj pa prihaja v ospredje potreba po zagotovitvi takšnih pogojev in kriterijev kadrovanja, da bodo na ključna »voditeljska mesta« prišli strokovno usposobljeni ljudje, ki bodo ob ostalem tudi sposobni voditi in usmerjati modernejšo politiko ZK. Prenova ZK pomeni torej tudi prenovo kadrovske politike, ki mora v prvi vrsti zagotoviti demokratičnost postopkov.

In kakšen naj bo lik komunista?

Komunist, ali kot ga tovariš Pahor imenuje »upornik z razlogom«, mora biti predvsem prepričanec in to z močjo argumenta, znanja in ne z argumentom moči, kot se je to do sedaj večkrat dogajalo. Komunist mora biti predvsem demokratična osebnost, ki hoče, zna in zmora ustvarjati pogoje demokratičnega dialoga, ki teži k partnerstvu, argumentira svoja stališča, pri tem pa je pripravljen na popravke, takrat, ko sodi, da so argumenti nekoga drugega močnejši in prepričljivejši.

Komunist mora imeti dovolj znanja, ki ga stalno tudi izpopolnjuje in njegova avtoriteta temelji na znanju.

Svoja stališča in poglede brani brez-kompromisno, če sodi, da ima argumente. Lahko se postavi v opozicijo celo lastni organizaciji, če ni dobil ustreznih argumentov za njeno izvajanje.

Posebno pomembno je, kakšni naj bodo voditelji zveze komunistov?

Tovariš Pahor jih karakterizira z naslednjimi kriteriji:

– prvič – je strokovnjak na svojem delovnem področju in uživa ugled v okolju

Njegov materialni status ne sme biti odvisen od tega, ali je partijski funkcionar ali ne.

– drugič – spremlja družbena dogajanja in pozna mesto in vlogo svoje organizacije v njem

– tretjič – je demokratična osebnost in ne skriva svojega lastnega prepričanja

– četrtič – je komunikativna osebnost, ki zna jasno nastopati v najrazličnejših oblikah

– petič – je politično »temperamentna osebnost«, ki zna okoli sebe zbrati ljudi, ki s svojim znanjem in sposobnostjo delujejo v različnih projektih, spodbuja teamsko delo

– šestič spodbuja inovativno dejavnost, ne blokira novih in svežih idej.

Kakšen naj bo odnos zveze komunistov do novih družbenih gibanj?

Tovariš Pahor v svoji knjižici »Med partijo in zvezo komunistov« navaja naslednje:

»Priznavanje obstoja novih družbenih interesov, predvsem njihove drugačne artikulacije kot legitimne, izkazuje zavedanje zveze komunistov, da mora politično angažiranje podrediti kriterijem družbenih sprememb in da mora stalno spreminjati tudi samo sebe, da ostane med ljudmi.

Kar zadeva vsakokratno odnos do novih družbenih gibanj, zveza komunistov ne more imeti drugih kriterijev kot tistih, ki razmejujejo med naprednimi, kar žene naprej in tistim, kar blokira proces emancipacije posameznika in družbe v celoti.«

Mladi in ZK

Tovariš Pahor je v razpravi dal podarek tudi zelo pogosti temi: »Mladi in zveza komunistov«.

Menil je, da položaj mladega komunista ne more biti in tudi ni drugačen od tistega, kar velja za članstvo nasploh.

Če so mladi v ZK neustvarjalni, je to posledica resne krize demokratičnega odločanja v njej.

Kako vzpostaviti možnosti za ustvarjalno aktivnost mladih komunistov in članstva nasploh?

Odgovor bo posredoval proces prenove.

Vprašanje aktivnosti je vprašanje manevrskega prostora člana ZK, kolikor bolj se lahko idejno in akcijsko giblje, toliko bolj se lahko angažira.

V nadaljevanju razprave smo govorili tudi o vlogi večine in manjšine v ZK, o demokratičnem centralizmu, o profesionalizmu v ZK.

Projekt svoje prenove je slovenska zveza komunistov vzela zelo resno. Dejstvo pa je, da se v ostalem jugoslovanskem prostoru ideja o potrebi po prenovi ZK šele poraja in da ima tudi več nasprotnikov.

Platforma, ki jo pripravlja CK ZK Slovenija v zvezi s prenovo ZK, bo v vseh vsebinsko in organizacijsko pomembnih elementih opredelila cilje in naloge članstva v njem.

Naša naloga pa bo, da to platformo v obravnavi med članstvom dopolnimo in ko bo sprejeta, tudi uresničujemo.

Povzetke iz razprave pripravila Sonja Krašovec

Na obisku v Metalni

V centru za samoupravno informiranje smo se odločili, da bomo naš način dela posodobili. Vse daljši sestanki, vse več gradiv, vse manj volje za vse daljše sestanke, več potreb po vse bolj kakovostnih informacijah... Kar veliko je nalog, ki jih bo treba narediti in odločili smo se, da bomo naredili korak naprej. In naredili smo gal 24. oktobra 1988 smo odšli v Maribor v delovno organizacijo Metalna in pogovarjali smo se o značilnostih našega dela, izkušnjah in problemih. Z obiska v Metalni smo vam pripravili naslednji zapis:

DELO DPO V DO METALNA

Skupne seje vseh družbenopolitičnih organizacij v DO Metalna so pogoste, saj je to ena od racionalizacij delovnega časa. Na sejah obravnavajo problematiko skupaj in potem tudi skupno zavzemajo stališča za nadaljnje akcije. V Metalni delo ZS ocenjujejo dokaj uspešno, ZK uspešno, najbolj pa so nezadovoljni z delom ZSMS.

V zadnjem času se delo ZK v Metalni razlikuje od preteklosti in ocenjujejo, da se vse bolj usmerja v širše družbeno dogajanje, v katerem želimo biti aktivni člani. ZSMS pa je v tem času tudi malo bolj aktivna in spremlja aktualne dogodke.

Delo DPO v Metalni še najbolj sloni na delu sindikata. Sindikalni aktivisti imajo na področju življenjskega standarda in tudi drugih, širše zastavljenih akcij, še največ dela. Po večjih tozdih, ki imajo tudi čez 1500 delavcev, imajo v Metalni organiziranih več OO ZS, v manjših pa samo eno. Na ravni DO Metalna imajo konferenco osnovnih organizacij sindikata. Aktivnosti sindikata so mnoge, našli jih bomo le nekaj: socialna problematika, organiziranje nakupa premoaga (delavcem dajejo možnosti obročnega odplačevanja preko povprečne cene), dopusti (možnost obročnega odplačevanja, vendar pa je kapacitet premalo, v zadnjih nekaj letih jih niso povečali), stanovanjska politika (v prejšnjih letih so lahko kupili tudi do 30 stanovanj na leto, letos samo 7, vse bolj se tudi usmerjajo v kreditiranje gradenj), osebni dohodki...

Na področju osebnih dohodkov skušajo voditi takšno politiko, da bi zaščitili delavce, ki dosegajo vsaj povprečne rezultate. Najnižji osebni dohodek, ki ga predvideva sindikat, je tudi njihov najnižji OD (453.000 dinarjev). Ocenjujejo, da so na tem področju dokaj uspešni v razgovorih z vodstvom DO Metalna.

Panorama Metalne

Sindikati v Metalni se vključuje tudi v akcije mariborskega sindikata, ki se sedaj edini zavzema za ukinitve participacije v zdravstvu. Menijo, da je to najmanj, kar lahko naredi sindikat na področju zdravstva. Vendar pa so Mariborčani v svoji zahtevi dokaj osamljeni.

V Metalni se na ravni delovne organizacije z dejavnostmi družbenopolitičnih organizacij ukvarjata dva zaposlena: koordinator DPO in administrator. Koordinator DPO pokriva vse dejavnosti sindikata, ZK in ZSMS, skrbi za povezovanje OO ZS v konferenco, posreduje materiale, poskuša reševati probleme DPO v tozdih, skrbi za potek sej na ravni DO, povezuje Metalno z občinskimi DPO. Tesno sodeluje tudi s službo, ki pokriva delo samoupravnih organov, po tozdih pa imajo tudi organizirano lastno službo za pokrivanje dela samoupravnih organov in DPO. Na ravni DO Metalna svoje dejavnosti koordinirajo, pripravljajo mesečne terminske plane na tako imenovanih koordinacijskih sestankih.

PODROČJE SAMOUPRAVLJANJA IN DELEGATSKEGA SISTEMA

Področje samoupravljanja in delegatskega sistema je v Metalni Maribor organizirano v okviru ene od treh delovnih skupnosti kot sektor za razvoj samoupravljanja. Tega pa sestavljajo še naslednje službe: kadrovske sploš-

na, pravna, služba za samoupravljanje, služba za nagrajevanje, varstvo pri delu, izobraževanje, informiranje, SLO. V sektorju je 35 delavcev, od tega v službi za samoupravljanje šest delavcev. Poleg teh delavcev pa delajo na področju samouprave še strokovni delavci v posameznih tozdih, njihovo število pa je odvisno od velikosti posamezne temeljne organizacije.

V službi za samoupravljanje pripravljajo poleg ostalega dela, ki ga to področje zahteva, tudi večino osnutkov najrazličnejših aktov, razen tistih, ki gre za določeno specifično področje - nagrajevanje, delovna razmerja.

Na področju samoupravnih organov so v Metalni poskušali maksimalno izkoristiti možnost zakonskih sprememb, ki omogočajo racionalizacijo samoupravnih postopkov. Tako večino zadev obravnavajo in sprejmejo na delavskem svetu, istočasno pa pazijo, da se delavskih svetov ne obremenjujejo z nepotrebnimi zadevami. Tako so uspeli v tem, da ni potrebno vse sporazume, ki samo nosijo naziv samoupravni sporazum, obravnavati na seji delavskega sveta. Takšni sporazumi so običajno pogodbe, gre torej za strokovne zadeve, za katere samoupravna obravnava ni potrebna.

Iz izkušenj vedo, da koncentracija na sejah popusti, če le-te trajajo predolgo. Zato so določili čas (po minutah) za posamezne točke dnevnega reda ter na ta način zagotovili kvalitno sejo, ki traja največ dve uri.

Racionalizacijo so vpeljali tudi na področje *osebnega izjavljanja* delavcev. Za primere, kjer je potrebno osebno izjavljanje, so vpeljali delne zbere delavcev, ki so nadomestili termin »samoupravna delovna skupina«. Za to so se odločili iz razloga, ker so imeli stalne probleme z razlagalci, ki niso mogli pokrivati vseh SDS, zborov delavcev pa so se zaradi velike izgube delovnega časa izogibali.

Tako so ob volitvah samoupravnih organov imenovali za tekoče mandatno obdobje tudi vodje delnih zborov, ki so zadolženi za sklic in aktivno sodelovanje v delnih zboreh.

Septembra letos so na referendumu sprejeli določene spremembe v zvezi z nagrajevanjem. To ne bi bilo nič posebnega, če se potem, ko je delavski svet oblikoval predlog akta, ne bi poslužili posebne oblike informiranja delavcev. Niso sklicali ponovnih zborov, kot je bilo to v praksi do sedaj, pač pa so v ta namen uporabili razglasno radijsko postajo in ostale pisne vire (glasilo, informacije). Na ta način so bili delavci dejansko dobro informirani in so se na referendumu lahko odločali. S takšnim načinom so prihranili veliko delovnih ur, zato bodo to izkušnjo koristno uporabili tudi v prihodnje.

Z delovanjem delegatskega sistema (SIS družbenih dejavnosti, materialne proizvodnje in ostalih) v Metalni niso zadovoljni, saj nosijo glavno breme vodje in pomočniki delegacij SIS. Kljub temu, da so skušali delegate dodatno izobraževati na seminarjih, ki so jih sami pripravili, pa delo delegacij ne poteka kot bi si želeli.

Delegati pa mnogo bolje delajo v zboru združenega dela, kjer predstavlja Metalna samostojno konferenco.

Zdaj že načrtujejo, da bodo splošne usmeritve za delo delegacij vstavili tudi v letni načrt. Kako se le-te v praksi izvajajo, ali so potrebni kakšni popravki, pa bodo ugotavljali ob kvartalnih obravnavah rezultatov poslovanja.

Povprečni mesečni osebni dohodek za september je 971.435 dinarjev z nadurami, brez nadur pa 907.193 dinarjev. Meseca septembra so dvignili vrednost točke za 30 %. Povprečje za prvih šest mesecev je z nadurami 610.191 dinarjev, brez nadur pa 560.211 dinarjev.

ORGANIZIRANJE OBVEŠČANJA

Služba za obveščanje je v delovni organizaciji Metalna organizirana v okviru sektorja za razvoj samouprav-

ljanja (kot pri nas kadrovsko splošni sektor), ki je del ene od treh delovnih skupnosti.

Za obveščanje delavcev Metalne izdajajo mesečni časopis Naša Tovarna (občasno imajo strokovno prilogo), tedenski (ali pogostejši, po potrebi) Informator – v katerem so zabeleženi najpomembnejši dogodki. Informator je razmnožen na ciklostil. Izdajajo tudi Bilten samoupravnih organov, v katerem objavljajo sklepe vseh samoupravnih organov. Na oglasnih deskah razobešajo tista obvestila, ki po zakonu morajo biti razobešana na njih, in seveda tudi druga obvestila. Vpeljujejo tudi zidni časopis. V Metalni imajo tudi razglasno radijsko postajo, ki je težišče njihove informacijske dejavnosti. Vsak dan pripravijo pol ure programa in ga posredujejo tako dopoldne kot popoldne. Delavci poslušajo oddajo v času malice in oddajo posredujejo dvakrat, da jo slišijo vsi.

Razglasna postaja je najprimernejša oblika informiranja in hkrati najbolj aktualna. Napovedujejo pomembnejše seje, posredujejo njihova stališča, stališča kolektivnega poslovnega odbora in vse druge informacije, ki so za delavce pomembne. Z glasbo, ki je vezni del med govornimi prispevki, popestrijo tudi del delovnega časa. Razglasno postajo imajo v Metalni že šest let in menijo, da je že dotrajana, vendar pa na nakup nove razglasne postaje ne gledajo preveč optimistično, saj so za to potrebna ogromna sredstva. Oddaje snemajo in montirajo sami.

Njihova razglasna radijska postaja je odigrala zelo pomembno vlogo v času stavke v Mariboru. Delavci iz Tama so prišli mimo Metalne in manjša skupina delavcev iz Metalne je odšla na Trg svobode. Večina delavcev Metalne pa je menila, da morajo delavci reševati probleme v svoji delovni organizaciji, ne pa izven svojih delovnih sredin. Preko razglasne postaje v Metalni pa so delavce obveščali o položaju v mestu in kako potekajo razgovori med delavci in sindikalnimi predstavniki.

Predstavniki Metalne so nam pomen razglasne radijske postaje predstavili še z drugim primerom. V mesecu septembru je delavski svet Metalne sprejel sklep o spreminjanju sistema nagrajevanja in delavci bi se o tem odločili na referendumu. Namesto ponovnega zbiranja delavcev na zboreh delavcev, so se odločili za popolnejše in intenzivnejše informiranje delavcev preko razglasne postaje (nekakšna racionalizacija delovnega časa, bi lahko rekli). V 15 dneh, v zakonskem roku do referendumu, so okrepili delo radijske postaje, pripravili so več razgovorov, komentarjev, mnenje pred-

sednika delavskega sveta DO Metalna, mnenja predstavnikov DPO in strokovnih delavcev. Dopolnilo k informacijam, ki so jih posredovali po razglasni postaji, so izdali tudi štiri številke biltena Informator, kjer so v štirih zaporednih številkah ponovili gradivo za spremembo sistema nagrajevanja. Referendum je uspel.

METALNA od včeraj, danes do jutri

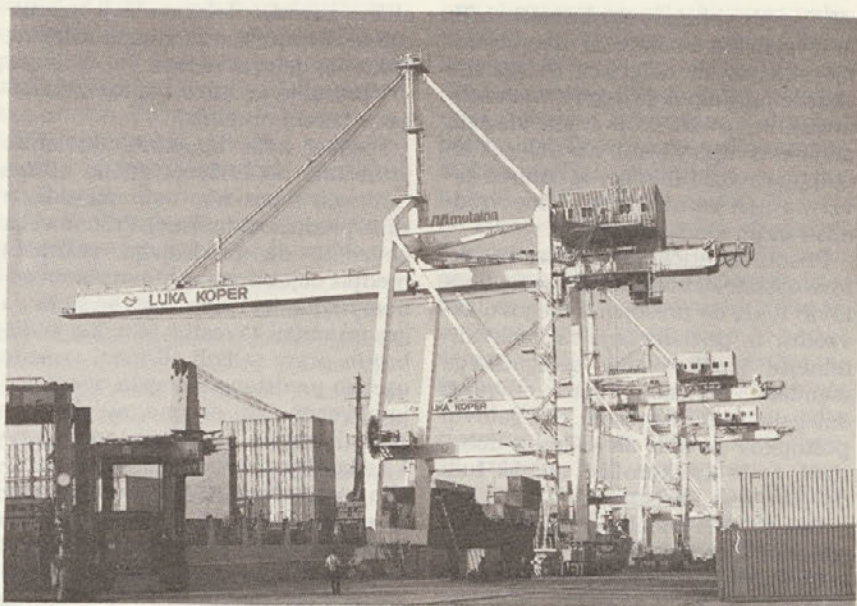
Svojo delovno pot je Metalna začela z gradnjo hidroelektrarne Fala – prve elektrarne na Dravi. V setembru 1920 pa je stekla proizvodnja v novih prostorih na Tezmem pri Mariboru in iz teh prostorov se je razvila sodobna tovarna, sedanja Metalna.

V obdobju med obema svetovnimi vojnami so v glavnem proizvajali mostove, daljnovidne stebre, skeletne visokogradnje ... Leta 1935 pa je Metalna v Zagrebu zgradila železniški nadvoz, ki je bil prvi izključno varjeni most v Jugoslaviji. Proizvodnja je nihala med 600 in 2600 tonami na leto, odvisno od kriznih obdobj med obema vojnami, število zaposlenih pa med 160 in 350.

Po letu 1945 so v Metalni začeli z obnovo svojih zgradb in v letih, ki so sledili, je Metalna obogatila svoj proizvodni program in dala poseben poudarek projektiranju in izdelavi, kasneje pa tudi montaži hidromehanske opreme in transportnih naprav – žerjavov. To pa je še danes osnovni proizvodni program.

S širitvijo proizvodnih obratov v Mariboru, posebej še s pričetkom obratovanja sodobnega obrata za mehansko obdelavo leta 1954, se pojavlja Metalna na trgu z vedno zahtevnejšimi in kakovostnejšimi proizvodi tako doma kot na tujem. Leta 1959 se priključi Metalni Tovarna poljedelskih strojev, leta 1963 odpira v Krmelju poseben obrat za proizvodnjo konstrukcij, leta 1972 pa v Senovem obrat za proizvodnjo gradbene opreme, katerega glavni proizvod predstavljajo gradbeni vrtljivi stolpni žerjavi. Leta 1974 ustanovi Metalna iz dotdanjega razvojnega oddelka Razvojno raziskovalni inštitut, ki je že v letu 1976 vpisan v register raziskovalnih organizacij Slovenije. S tem je dala Metalna tudi uradno znanstveni pečat svojim razvojnim dosežkom.

Novinarju poskušajo posredovati mnoge informacije, jih pred njim ne zapirajo in v Metalni novinarju zagotavljajo popolno samostojnost. Novinar je prisoten na vseh sejah kolektivnega poslovnega organa, tudi na vseh sejah direktorjevih posvetovalnih teles. Poleg tega pa ima novinar vsak teden razgovor s prvim možem Metalne. Novinar v Metalni, to je tovariš Bojan Sinič, s teh sej in razgovora poroča brez večjih omejitev. Po njegovih besedah so te seje zanj zelo pomembne, saj so mu informacije iz teh sej osnova kreiranja celotne politike obveščanja v Metalni. To pa je vidno tudi v njihovem časopisu, biltenu in v radijskih oddajah. Bojan Sinič nam je tudi dejal, da mu že težko kdo verjame, ko pravi, da so na področju infor-

Kontejnerski žerjavi, Luka Koper

Današnja Metalna sestoji iz šestih proizvodnih temeljnih organizacij z zaključenimi proizvodnimi programi, štirih temeljnih organizacij skupnega pomena, ki pokrivajo potrebe proizvodnih temeljnih organizacij na področju razvojno raziskovalnega dela, inženiring dejavnosti vključno z izvozom, preskrbe sredstev dela in družbenega standarda ter treh delovnih skupnosti (organizacija – programiranje – razvoj – samoupravljanje – kadri – izobraževanje – informiranje; kontrola kakovosti in interna banka).

V Metalni je zaposlenih približno 4200 ljudi, od tega preko 10 % z visokošolsko izobrazbo. V svoje proizvode nameravajo do leta 2000 vložiti enak (ali večji) delež znanja kot materiala in za 200 % nameravajo povečati število zaposlenih z višješolsko in visokošolsko izobrazbo, tako da bi vzporedno s širitvijo delovne organizacije imeli zaposlenih kar 1/4 delavcev z višjo in visokošolsko izobrazbo. Le tako si bodo zagotovili nadaljnji razvoj na področju energetike, transporta, procesne tehnike in proizvodnih strojev.

Naš obisk v Metalni so zabeležili tudi v oddaji, ki so jo v ponedeljek, 24. oktobra, poslušali Metalnini delavci. Kako sprotno obveščanje omogoča razglasna postaja, pove že to, da so bili v Metalni seznanjeni z našim obiskom na dan našega obiska. Pri nas pa bomo vse delavce podrobneje obvestili šele po mesecu dni v Našem Aeru, v Informacijah smo zabeležili le kratko notico. To pa je precejšnja razlika, kajne!

miranja razmere v Metalni idealne in da si že želi kakšen konflikt. Tovariš Sinič je tudi glavni in odgovorni urednik vseh Metalninih sredstev obveščanja.

Na področju stikov z javnostjo uvajajo novost, ki iz službe za raziskavo tržišča prehaja v pristojnost službe za informiranje. Odločili so se, da bodo v Službi za informiranje organizirali konference za novinarje, saj ima ta služba že zaradi svojega dela veliko stikov z novinarji v novinarskih hišah.

V službi za informiranje že sedaj pripravljajo bilten za novinarje izven Metalne in na leto izdajo 5 do 7 števil, v katerih pokrivajo najrazličnejša področja (izjave odgovornih Metalne, novosti iz poslovnega sveta Metalne...). Da bi delo na področju stikov z javnostjo izpeljali tako kot bi morali, bi se morali kadrovsko okrepiti. Na področju informiranja delajo v Metalni trije novinarji in fotograf. Poudariti pa velja, da je sodelovanje z drugimi službami in strokovnimi delavci zelo dobro, saj je v vseh publikacijah veliko prispevkov delavcev s povsem specifičnih delovnih področij.

Skratka: izredno dobro imajo dogovorjene odnose do službe za informiranje in delavci z drugih področij zelo dobro z informacijami oskrbujejo omenjeno službo.

Pripravljajo pa tudi predlog, da bi vpeljali uradnega tiskovnega predstavnika, ali kakor ga oni imenujejo, poslovnega sekretarja. Poslovni sekretar bi dajal informacije o Metalni, ki bi bile uradno stališče delovne organizacije. Usposobiti bi morali nekoga, ki bi bil član kolektivnega poslovnega odbora in določen za informiranje. Poslovni sekretar bi bil organizator pro-

tokola, obvladovati bi moral tuje jezike, imeti ustrezno izobrazbo in zelo dobro bi moral poznati delovno organizacijo. Poslovni sekretar s tako širokim spektrom znanja in informacijami bi moral delovati na ustreznem rangu, zagotoviti bi mu morali ustrezen OD in dejansko bi bil desna roka glavnega direktorja.

Pripravil Center
za samoupravno informiranje

Mag. Pavle ZRIMŠEK

O etiki delegatov pri opravljanju delegatske funkcije na področju obveščanja

Pobuda, da naj bi se delegati pogovarjali tudi o etiki pri opravljanju njihove delegatske funkcije, je pomembna iz več razlogov. Ne samo zato, ker učinkovito izpolnjevanje delegatske funkcije prispeva k boljšemu delovanju INDOK centra, ampak tudi zaradi tega, ker lahko tudi zavedanje o etični naravi in cilju delegatske funkcije prispeva k boljšemu delovanju samega delegatskega sistema.

Pogovor o etiki delegatov pri opravljanju njihove delegatske funkcije je dalje umesten tudi zato, ker delegat ni in ne sme biti golo orodje ali transmi-

sija svojih volilcev, strokovnih služb in izvajalskih ustanov za uresničevanje sklepov in odločitev delegatske skupščine, ampak je odgovorna osebnost, ki se zaveda svoje etične vloge in pomena svojih dejanj. Ko delegat izpolnjuje svojo funkcijo, se namreč zavzema tudi za nekatere etične vrednosti in jih skuša uveljaviti.

Prisotnost etičnega odnosa delegatove osebnosti in dejanj skušamo ugotoviti tako, da presojamo njegovo zavzetost in prizadevanje za čimkvalitetnejše izpolnjevanje delegatskega mandata. Pomembno merilo etičnosti delegata je tudi presoja delegatovih postopkov po tem, ali so bili ti dobri, slabi, ne le kratkoročno, ampak tudi dolgoročneje koristni.

Delegat ima pooblastilo volilcev, da sodeluje v delu delegatske skupščine in soodloča o zadevah, ki so na dnevnem redu. To pooblastilo (mandat) vsebuje smernice in navodila, kako naj ravna delegat, za kaj naj se zavzema in za kaj sme glasovati. Utegne pa se zgoditi, da vsebujejo smernice in navodila tudi zahteve, ki niso skladne z etično (za)vestjo delegata. To pomeni, da lahko pride do konflikta med

etično zavestjo delegata in v smernicah ter navodilih vsebovano zahtevo, kako naj delegat ravna.

Vprašanje je, kako naj ravna delegat v takem primeru?

Posebej kaže opomniti, da lahko pride tudi do križanja etične norme (zahteve) s pravnim oziroma zakonskim predpisom (normo). Pri tem velja povedati, da predstavlja zakonski predpis objektivno zahtevo po obveznem ravnanju, medtem ko se šteje, da gre pri etični zavesti o tem, kaj je dobro in prav, za bolj ali manj izrazito osebno predstavo delegata o tem, kaj je obvezno zanj osebno, ne glede na pravni predpis. Tu imamo torej opravka s konfliktom med etično in zakonsko normo. Poznamo primere stopnjevanja konfliktnosti. Najvišja stopnja konfliktnosti je v primeru, ko izpolnitev etične obveznosti pomeni kršitev zakonskega predpisa in predstavlja kaznivo dejanje. Mogoča je torej tudi konfliktnost dveh vrednot, pri čemer je pravna norma nadrejena etični. Nekatere etične vrednote so zaščitene in podprte tudi z zakonsko normo, druge zopet ne. Nekatere primere konfliktnosti med etično normo in zakonskim

predpisom si bomo ogledali posebej. Zanimivi so tudi primeri in uporaba nekaterih vrednot v družbi – npr. krščanskih, socialističnih.

Etičnost delegata se zrcali v njegovem odnosu in praktičnem uveljavljanju sprejetih obveznosti. Pri tem je mogoče posebej ugotavljati, kakšen je njegov odnos do volilcev, strokovnih služb in institucij, ki izvajajo in uresničujejo sklepe, stališča in odločitve delegatskih skupščin. Obveznosti delegatov niso enostranske, ampak imajo svoje obveznosti tudi omenjeni subjekti do delegatov. Etičnost in odnos delegatov lahko posebej ilustriramo s primeri.

Posebno vlogo in pomen ima etika delegatov na področju obveščanja. Najpomembnejše etične vrednote na tem področju so zlasti uveljavljanje javnosti dela, preprečevanje izkrivljanja dejstev, obramba svobode izražanja mnenj, varovanje človekove celovitosti in dostojanstva, itd. Posebej se je potrebno prizadevati za to, da ne bi prihajalo do prikrievanja in zamolčevanja resnice ali dejstev, ki so pomembna za delovanje in obnašanje ljudi.

Piše: Aleš Žerovnik

Tudi naši so foteljaši

V raznih zapisih se politika že stotletja povezuje s prostitucijo. Pogosto ji pridajajo imena kot so cipa, počestnica in kurba. A ni prav, da ji zmanjšujejo pomen s tem, ko jo proglašajo le za ubogo izvajalko tega najstarejšega poklica. Bližje smo vsebini, če to sumljivo dejavnost proglasimo za pokvarjeno zvodnico.

Res morda ni pravično posploševanje, toda vse prepogosto politika v rokah oblasti služi na sramoten način takrat, ko se gumijevke zvijajo na hrbtih ljudstva.

Ne gre zanikati nekaterih liberalnih dosežkov v zelo severni republiki, vendar nam vseeno ni popolnoma jasno, kam bi pri nas umestili pojem »pravna država«. Zanj se zavzemajo predsedniki, delegati, ljudstvo, predstavniki objektivno obstoječe opozicije, »celo« sodstvo. Toda ali pravna država pri nas obstaja? Podobna je strahu, za katerega pravijo, da ga je zunaj zelo veliko, znotraj pa ga nič ni. Morda je vzpostavljen neke vrste pravni sistem, a takšen, ki v glavnem služi »koristnikom«.

Zadnji dnevi pa so pokazali, da se igračkanje s temi pojmovnimi zvezami uporablja zelo dobro še za umazane igre v volilni farsli slovenske poznojesenske demokracije.

Menda bi to naj bil del prenove v deželi, kjer imamo kar dve stranki združeni v eno samo, v deželi, kjer je avantgardno enako konzervativnemu in obratno. To je najbrž tudi kompromis izsiljenega sestopa partije iz oblasti po meri nadčloveka v oblast po meri nekakšnega človeka.

Nekaj pravih in nekaj »vdanih« telegramov se je tega dne na republiški kandidacijski konferenci razblinilo v občutljive milne mehurčke. Mladi, kot tvorci zveze demokratične javnosti, pa so ostali z nosovi Ostržka in s tretjim porazom v tednu dni na grbi.

Toda v goლაუ a-la Bav-Bavčar so bili spet enkrat podeljeni nageljni in neže. Bodice bodo kmalu napravile križ čez sedanost, nageljni pa bodo prerasli grob te ostarele karikature življenja.

Zaenkrat vrhnja struktura tvori koalicijo različnih nasilnežev nad svobodo misli in kompromisarskih pristajalcev na lažni mir v hiši. Družji jih ta čudovita ljubezen do oblasti in temu prilagajajočih se privilegijev.

Torej je nenasilna državljanska neposlušnost spet le klic k pravni zaščiti, za Bogove manj pomembnih držav-

ljanov, ki niso kočevski medvedi. Toda očitek kršitve pravil pravne države je le nesramna finta, karta iz strganega rokava, ki hoče in začasno uspeva ohraniti status quo, odlaga spremembe, napredek, svežino, blokira znanje in željo za prihodnostjo, dovoljuje pa še naprej šlamparijo, propadanje in številna nesrečna življenja posameznikov, družin ter marginalnih skupin ljudi.

Poraz Igorja Bavčarja zato pomeni, da je bil pravšen kandidat, sicer si delegati na republiški kandidacijski konferenci ne bi pred svojo bazo tako umazali nog (seveda tisti, ki so bazi obrnili hrbet). Škoda, da so spet stopili v blato, ko pa je naprej vodila jasno označena strma, a čista pot.

Tako je v tej državi, ki je še naprej vsa zmešana, še vedno vse razen lulanja polno velikega sranja. Pravzaprav je še lulanje v zadnjem času bolj podobno sranju.

Dragi bralci! Ne zamerite sočnemu in neprijetno zaudarjajočemu izrazoslovju, ki poudarja vsebino. Rajši skupaj pozdravimo, četudi pristransko izbranega kandidata dr. Ivana Ribnikarja. To je človek s širokim obzorjem, velikanskim znanjem in čvrsto hrbtenico. On ni kakšen »kučkin sine«, ki ne ve kam bi se postavil, zato geslo »iz poraza v poraz, do končne zmage«, ni kar tako iz trte zvito.

Čudežna dežela ... pa vendar se v njej nekaj dogaja

Da. Opojni so občutki plavanja v oblakih, v razdalji od mogočega do nemogočega. Tu nam idej nikoli ne zmanjka. Verbalno smo prisotni ves čas. Človek bi rekel, da vagoni sklepov, veliko izgovorjenih pa tudi napisanih besed, ne morejo premakniti ničesar. Prej bi bili deležni očitkov, če gledaš v prihodnost malo drugače in želiš deliti svoj optimizem tudi na ta način – v glasilo. Ne za nostalgijo pričujočih družbenih dogajanj, temveč za napredek in razvoj. Najprej tehnično-tehnološki, nato organizacijski in s tem tudi družbeni.

Ne vem, kdo je ta mož (Helmar Mahr), vendar je zagotovo imel vzrok, ko je izjavil: »Tehnokracija je takrat, ko probleme rešujejo, ne pa o njih govorijo.« Morda je imel prav. Če je, je prezrl, da svet sestavljajo tudi ljudje, ki pozabljajo, da je pogoj za nastanek in obstanek njihove skupnosti le *materialna* produkcija ... in iz nje izvira-joči produkcijski odnosi (Leksikon CZ).

Družba, ki se lahko hvali s svojo razvojno tradicijo, zrcali napredno filozofijo. Prizadeva si za hitro rast, nima zaprtih dvorišč, so pometena in pripravljena bodisi na notranje ali zunanje spremembe. Dobre in slabe. Slabe pridejo same. Dobre si je treba izboriti. Zato koristi svojo moč in energijo, predvsem za pametno razvojno prilagajanje (prestrukturiranje) ne le akumulacije, temveč tudi drugih virov, da se (vsaj) približa tokovom boljšega poslovnega uspeha in lepše prihodnosti. Prestrukturiranje družbe, gospodarstva, organizacije ali proizvodnega programa, ki mu v tujini pravijo modernizacija, prinaša še dodatni aksiom: intenziviranje strokovnega dela. Nekateri ga razumejo drugače ...

Niti kričanje po ulicah, niti skrb po načelu vsi o vsem, se ne dotikata resnično ustvarjalnega ali vsaj tekočega produktivnega dela. Priče smo usmerjanja množic, ki pozabljajo, da je raven življenja odvisna tudi od dela. In to v razmerah, ko to delo ne more biti več vsakršno delo ampak tudi razvojno delo. Fizično in intelektualno, strokovno in znanstveno. Tako kot vsako delo ni razvojno ali raziskovalno delo, tako tudi ni vsaka naloga razvojna naloga. Če bi trdili drugače, bi postali obočje, s katerega bi lahko le opazovali valove postindustrijske družbe, ki ga obdajajo.

Tudi industrijska revolucija je, kot vemo, prinesla drugačne pogoje dela.

Pojavi se delitev dela, bodisi fizičnega, intelektualnega ali oboje *hkrati*. In ti pogoji so bili pomembni za nadaljnji razvoj in prehod v novo postindustrijsko družbo. Za njo je zrasla nova značilna informacijska družba, ko se pogojeje srečujejo znanost, stroka in tehnologija. Rutinske operacije prepuščamo krmiljenim strojem, ustvarjalno (kreativno) delo pa še vedno ostaja ljudem.

Tako kot je pojem modrost pred bistroumnostjo, tako je domišljija pred znanjem. Njihov nosilec je torej človek. V njegovih možganih je snov, ki deluje in ima večjo moč kot dinamit. Takšen človek zaupa v svojo intuicijo, v svoje delo. Deluje prej preden dejansko nekaj ve. Če ve. Zato večkrat s posmehom in ironijo gledamo na njihova dejanja, obnašanje in delo. Za dano idejo ali nalogo vedno išče dokaz, preizkuša, da bi preveril dejstva, ki so za ali proti tej ideji. Nikoli se ne ustavi. Pa naj gre za reševanje velikih ali malih nalog, dela racionalno ali zapravljivo, dela glasno ali tiho, modro ali bistroumno, umno ali laično. Odvisno pač, kakšne vrednote prevladujejo ali kakšne cilje in naloge si je zastavil. Večja kot je naloga, širši prostor potrebuje za njeno uresničitev. Če je z njo povezana dovolj »velika« skupina ali je organizacija tako »zgrajena«, da poveže oz. vpreže ljudi vanjo, postane njen vpliv enak lavini, ki podira vse pred seboj. Tedaj naloga postane skupinska in uresničljiva. Vse velike naloge so skupinske naloge in vse naloge so skupinske naloge in vse naloge nimajo nujno pozitiven namen.

Predvsem in zagotovo so pomembne tiste naloge, ki izboljšujejo pogoje dela, večajo produktivnost, ustvarjalnost, dohodek in družbeno blaginjo. Tudi poslovne (produktivne) inovacije so sad ustvarjalnega dela in so vreden most med človekom in družbo. Preko takšne zveze delavec neposredno in po danih možnostih deluje na okolje, ljudi, organizacijo, družbo. Korak za korakom se takšni ljudje gibljejo po poti psihičnih in intelektualnih pretresov, s količino izkušenj in pridobljenega znanja. To je torišče delovne in strokovne zavesti. In če govorimo o rezultatih delovanja gospodarskih sistemov, so le-ti rezultati delovanja »poslovne tehnične inteligence«. Njeno delovanje je torej soznačnica za inovacijski *podsystem* ter strah in trepet ostali »inteligenci«, ki raje vidi pred seboj umetno postavljene pionirje kot pa resnično družbeno potrebno delo: ustvarjati in biti pripravljen za naslednji val gospodarske konjunkturo.

Ti procesi so za večino ljudi tuji. So kot ledene gore, ki molijo iz gladine negotovosti, ki jih povprečnost ne razume ali jih noče razumeti. Ostaja

pač obnašanje množic, ko se ni treba klanjati niti svojem lastnemu delu. Prav zaradi tega je inovacijski *podsystem* tako močan in neprijeten v svojih interakcijah v primerjavi z drugimi *podsystemi*. Določa uspeh ali neuspeh. Določa osebno, skupinsko in, če že hočete, splošno zadovoljstvo. In prav tu lahko iščemo izhod v drugačno *kvaliteto gospodarjenja*. Prebiti mejo povprečnosti. Kajti ustvarjalni *podsystemi* so samostojni, nepredvidljivi in so v nasprotju z ekonomiko, ki ne zanemara niti družbeno-političnih razsežnosti. Priznava pa jih organizacijska veda. In če govorimo o delu, zlasti o razvojnem delu, tedaj ti sistemi zrcalijo ozko povezanost z znanostjo. Ustvarjalni duh kot NERED dozoreva v RED in določnost programskih, tehnično-tehnoloških, organizacijskih, upravljaljskih in metodoloških smiselnih novostih. Takšne inovacije kot skupek vseh tudi rušijo velike in male sisteme, proizvodne programe in delovna mesta ter jih pretvarjajo v ruševine. Vendar iz tega osrčja rastejo novi sistemi, drugačni odnosi, drugačna organiziranost, novi izdelki, programi, podjetja, ki s svojimi učinki zagotavljajo ne le obstoj, temveč tudi napredek.

Pa zakaj bi se spuščali v iskanje bistva, ko pa bomo morali graditi prav na njem. Zelo bomo morali hiteti, z veliko hitrostjo in pametjo, če želimo stati na mestu za razvitimi in razvijajočimi (Radživ Gandhi), pa naj gre za razvoj nacionalnega gospodarstva, za posamezne gospodarske veje ali za posamezna delovna mesta.

Je to revolucija za prehod iz postindustrijske v informacijsko družbo ali je to le prehod v novo kvaliteto gospodarjenja? Morda niti eno niti drugo.

Pripravil

Emil Pukmeister

Odnos do hrane kaže na našo kulturo

V obratu Družbene prehrane je zaposlenih 39 delavcev stalno. Trenutno pa imajo zaposleno tudi pripravnico, seveda za določen čas. Glavna kuhinja je na Čopovi, ob tem pa imamo še pet delilnih mest. Delo v obratu poteka v treh izmenah in po potrebi tudi med vikendom. V nočnih urah razdeljujejo hrano, ki jo skuhamo v centralni kuhinji, v obratu AC in v tozdu Kemija Šempeter.

Ni potrebno posebej poudarjati, da je delo v tem obratu oteženo. Posebno

pa še ponoči, saj nimamo točno dogovorjenih nočnih izmen. Tozd Grafika prične z nočno izmeno v nedeljo ponoči in konča v noči iz četrta na petek. Oba kemijska tozda pa pričenjata nočne izmene v ponedeljek zvečer, tako da se nočna izmena delavcev v družbeni prehrani podaljša za en dan. Delo v obratu družbene prehrane se mora prilagajati proizvodnji in slediti njihov delovni ritem. Na žalost pa delavcem ne priznajo nadur, kot v proizvodnji, temveč lahko le koristijo ure.

Na dan skuhamo 1700 do 1800 malic. V letu 1987 so skuhalo 404.732 rednih malic, 4178 dodatnih malic, 4931 obrokov po naročilu in 26.555 sendvičev. Vsota vsega naštetega je 440396 obrokov in sendvičev v letu 1987.

Na dan v Aeru porabimo povprečno 300 do 350 kilogramov kruha, 220 do 260 kilogramov mesa, 500 kilogramov krompirja, če so na jedilniku testetine, 120 kilogramov testenin, ali pa 90 kilogramov riža, 350 kilogramov mesa. Pri cvrtju mesa uporabijo od 75 do 100 litrov olja...

Včasih, pravijo, se pri malicah pojavljajo dolge vrste in mnogi čakajo kar precej časa na to, da pridejo do svojega obroka. Hudujejo se na obrat Družbene prehrane, da so prepozno dobili malico in podobno.

Kaj pravijo v obratu Družbene prehrane?

Pravijo, da se le redkokdaj zgodi, da malice ne pripeljejo pravočasno in da dolge vrste povzročajo ljudje, ki prihajajo že ob 9. uri pred jedilnice in čakajo na malico, ne da bi spoštovali organizacijska načela. Ko tako čakajo pred jedilnico, povzročijo pri delilkah malice nervozo, ker nimajo dovolj časa za pripravo. Poleg tega pa je precej neprijetno delati z nestrpnimi pogledi na sebi.

Kje naj bi torej bila resnica? Na sredini? Nekateri očitno hodijo na malico prezgodaj, ne spoštujejo organizacijskih načel in znano je vsem, da za nekatere traja malica dlje kot pol ure. Tega se vsi zavedamo, pa vendar to toleriramo... Del krivde pa je gotovo tudi na obratu Družbene prehrane, saj je težko vedno zagotoviti pravočasen dovoz hrane...

Spoštovanje določenih časovnih terminov, pa naj bo še tako omejujoče, včasih vnese le malo več reda.

NAROČANJE MALIC

Morda imamo tudi neprimeren način naročanja malice za naslednji dan, saj tudi na tem področju mnogi ne spoštujejo reda. Malico naročimo, potem pa ne malicamo, naslednjič pa smo pozabili naročiti malico in kljub temu malicamo... Včasih pa pridemo na malico malo kasneje, pa je ne dobimo več... Huduujemo se na tiste, ki

kuhajo, na tiste, ki so ta dan neupravičeno malicali... ne zavedamo pa se, da pogosto sami kršimo dogovorjena določila... Precej nerada pa je tudi pri naročanju dietnih malic...

KRUH

In že smo pri kruhu, ki mu mogoče dajemo že bolj simbolični pomen. Glede na ceno, ki jo kruh ima, pa bo kruh kmalu za mnoge res simbol. V obratu Družbene prehrane pravijo, da je kruh drag prehranski artikel in hkrati tudi vse bolj cenjen artikel. Kruh odnašamo iz jedilnic, ga uporabljamo za najrazličnejše namene. Posledica odnašanja hrane iz jedilnice so tudi razni glodalci, ki se pojavljajo v naših delovnih okoljih.

(NE) UPRAVIČENE KRITIKE

Kuhamo bolj ali manj uspešno vsi, tudi tisti, ki to vztrajno zanikajo. Zato pa si tudi vsi dovolimo, da kritiziramo tiste, ki nam polnijo želodce v službi. Kritiziramo pa tudi zato, ker mislimo, da kuhanje v večjem obratu ni drugačno in zahtevnejše kot doma. Motimo se, ko pravimo, da bi tudi sami skuhalo v menzi boljše kot kuharji... V obratu Družbene prehrane so mi še zaupali, da je sedaj, ko je hrana vse dražja, naš odnos do hrane boljši. Manj je (ne) upravičenih kritik, več malic pojemo in tudi odpadkov je vse manj.

Koristni nasveti

LASTNOSTI NEKATERIH KISLIN IN NJIHOVO GAŠENJE

Objavljamo prispevek višjega gasilskega častnika Karla Juga z naslovom Lastnosti nekaterih kislin in njihovo gašenje. V članku nam predstavlja značilnosti nekaterih kislin in na kakšne načine jih gasimo.

LASTNOSTI NEKATERIH KISLIN

Solitna ali dušikova kislina (HNO_3): V koncentrirani obliki močno vpija vodo in se pri tem zelo segreje. Organskim snovem (slami, lesu, sladkorju tkaninam itd.) odvzame vso vodo, da zoglejijo in zaradi nastale vročine se lahko vnamejo. Z vodo se greje, raztaplja kovine in pri tem tvori vodik (H).

Terpentinovo olje vžge solitna kislina takoj, ostale organske snovi pa, kot je omenjeno, že po nekaj minutah. Na koži povzroča rumene madeže, ki

UVAJAMO KROŽKE ZA IZBOLJŠANJE POSLOVANJA

Tudi v obratu Družbene prehrane v Aeru bomo uvedli krožke za izboljšanje poslovanja. Delavci v tem obratu bodo na nek način orali ledino, saj smo se skupaj z Zavodom za produktivnost dela prvi odločili za uvajanje krožkov v obratih za Družbeno prehrano. Od krožkov si veliko obetajo, vendar pa bi želeli, da bi pri realizaciji idej dobili ustrezno pomoč. Problemov je zelo veliko, vendar pa je eden od njih že čas, ko naj bi se dobili skupaj. Med delavkami je mnogo mater, vozačev, v času trajanja krožka morajo delo prirediti, tako da delo nemoteno poteka. Zaželim jim veliko uspehov pri delovanju krožkov!

NAČRTI ZA NAPREJ

V obratu Družbene prehrane pravijo, da morajo stremeti za boljšim načinom priprave hrane in temljitejšim čiščenjem. Za to bodo v letu 1989 nakupili nekaj strojev, ki bodo omogočili večjo kakovost hrane in znižali bodo porabo energije. Nakupili bodo parno pečico za pripravo hrane (30 % manj stroškov), pomivalni stroj z večjo hitrostjo pranja, strojček za ribanje in sesanje, ki je pod parnim pritiskom. Razmišljajo pa tudi o ureditvi jedilnic v Kocenovi in na Trgu V. kongresa, v Šempetru pa bi radi uredili manjši bife. Jasna Rodé

so posledica razkroja beljakovin. Najnevarnejša lastnost dušikove kisline so plini, ki jih povzročajo pri svojem razkroju. Plini, ki pri tem nastajajo, imenovani *nitrozni plini*, so plini rdečkaste barve in ker so težji od zraka, se zadržujejo pri tleh. So zelo strupeni in delujejo kot pravi strupi. Med njimi je najbolj nevaren dušikov dioksid (NO_2). Če dušikova (solitna) kislina stoji dlje časa v zaprti posodi postane tudi rdeče rumena, ker pri razkroju tvori dušikov dioksid (NO_2). Zato mora biti kislina vskladiščena v hladnih in temnih prostorih.

Žveplove kislina imenovana tudi *žveplena* (H_2SO_4) ima podobne lastnosti kot solitna kislina. Z vodo se greje, raztaplja kovine, organske snovi pa vžiga. Tudi nepravilno redčenje z vodo je nevarno. Pri razredčevanju žveplove kisline ravnamo tako, da vlijemo vodo med mešanjem v kislino in ne obratno. Kislino hranimo v steklenih, raje pa v plastičnih ali kameninastih posodah. Večje količine pa v železnih, s svincem prevlečenih kotlih.

Žveplove kisline ne smemo zame-nati z žveplasto (H_2SO_3), ki nastaja tako, da uvajamo žveplov dioksid (SO_2) v vodo. Žveplasta kislina ni tako močna in tudi nima tako nevarnih snovi in lastnosti kot žveplova (žvep-lena) kislina.

Še močnejši od žveplove kisline je OLEUM (hudičevo olje), ki vsebuje prost žveplov trioksid (SO_3). Zmes dušikove kisline (HNO_3) in solne kisline (HCl) se imenuje tudi kraljeva vodica ali zlatotopka. Že samo ime pove, da topi tudi zlato (Au).

Solna kislina (HCl): To je vodna raz-stopina vodikovega klorida. Je zelo močna in jedka. Za vžig organskih snovi ni tako nevarna kot prejšnji kislini, drugače pa ima enake lastnosti. Hlapi solne kisline so zdravju zelo škodljivi. Soli solne kisline so kloridi. V vsakdanjem življenju je najbolj uporaben natrijev klorid ($NaCl$), ali po domače kuhinjska sol. Solno kislino skladiščimo enako kot žveplovo kislino.

GAŠENJE KISLIN

Če zajame kislina požar, ogrožajo vse prisotne zaradi močnega razjedanja in razpadanja kisline v zdravju škodljive pline. Kisline in hlapi kislin niso gorljivi, tudi niso eksplozivni, vendar povzročajo požare, če se spojijo z drugimi snovmi, na primer z metali (kovinami), tkaninami, lesom in podobno. Ena najbolj nevarnih kislin je solitna kislina, ki se spaja z vsemi snovmi razen z zemljo, apnom in cementom.

Če pride solitna kislina v dotik z gorljivimi predmeti, se ti zaradi močnega razjedanja in nastajanja toplote pri razkrajanju vžgejo. Ogenj zajame nato vso zalogo kislin in ostale bližnje predmete. Najuspešnejše sredstvo za gašenje so lugi in baze ali njihove raztopine. To so raztopine kalijevega ali natrijevega luga (lužni kamen, laugenstein), soda, apneno mleko, amonijak in mazavo milo (Schmierseife). Če pri gašenju solitne kisline nimamo na razpolago teh sredstev in če pri razlitju večjih količin kisline ne moremo vstopiti v prostor, moramo kljub temu uporabiti večje količine vode, da nastala toplota ne more vžgati vnetljivih predmetov.

Pri drugih kislinah, žvepleni, žveplasti in solni kislini (H_2SO_4 , H_2SO_3 in HCl) je nevarnost manjša.

Če se je žveplena kislina razlila, je ne smemo razredčevati z vodo, ker pri mešanju z vodo nastaja toplota. Kisli-na brizga na vse strani in nevarno ogroža vse prisotne.

Razlito kislino prekrijemo najbolje z apnenim peskom (iz kamnoloma) ali pepelom in nato prelijemo z raztopino natrijevega luga (lužni kamen), apne-

nim mlekom, z raztopino sode in podobno. Hlape žveplene kisline lahko redčimo z razpršenim curkom vode. Tudi žveplasto in solno kislino lahko gasimo na enak način.

Najuspešnejše je torej gašenje z bazami in lugi, seveda v razredčeni obliki.

Pri gašenju kislin moramo obvezno uporabljati zaščitna oblačila (gumirane obleke), izolirne dihalne aparate, čelade s ščitnikom za obraz in oči, obvezno moramo imeti gumijaste škornje in gumijaste rokavice, priporočljiv je tudi gumijasti predpasnik.

Kisline v stiku s kožo povzročijo opeklinam podobne poškodbe. Prvo pomoč nudimo tako, da rano očistimo z vato in jo izpiramo z vodo do popol-

ne nevtralizacije. Isto velja tudi za poškodbe s kalijevim ali natrijevim lugom (lužnim kamnom). Kislini hlapi so izredno škodljivi za dihala in če je kdo vdihal le najmanjšo količino hlapov, mu je potrebno nuditi takojšnje zdravniško pomoč.

Po končani požarni akciji je nujno potrebno vso gasilsko orodje nevtralizirati z vodo, enako tudi vse obleke, obutev, rokavice, čelade in vse cevi ter ostalo. Zavedati se moramo, da tako kisline kot lugi razjedajo obleko in tudi kožo ter tako uničijo opremo, ki smo jo v akciji porabili, ali pa povzročajo težje poškodbe. Zato moramo z njimi ravnati zelo previdno.

Karel Jug
višji gasilski častnik

Srečanje upokojencev v Medvodah

V petek 29. septembra 1988 je bilo v domu občanov v Sori letošnje srečanje upokojencev naše tovarne. Na vsakoletnem srečanju bivše sodelavce seznanimo z uspehi tovarne, kjer so tudi temelji njihovega minulega dela, z njimi pokramljamo, jih pogostimo in navadno tudi obdarimo z našim izdelkom – papirjem ter z manjšo denarno nagrado. Veliko jim je za pozornost in za občutek, da smo jih in jih še cenimo, da jih nismo pozabili, četudi je od njihovega odhoda iz tovarne minilo že nekaj let in se je med tem že marsikaj spremenilo. Veliko jim pomeni tudi srečanje z bivšimi sodelavci, prijatelji, saj se jim enkrat na leto nudi priložnost, da ob kozarčku dobre kapljice obudijo spomine na čase njihovega aktivnega dela v tovarni.

Franc Polak

Marija Sivec

FRANC POLAK

je resnično letošnji najstarejši udeleženec srečanja, saj je rojen leta 1899. V tovarni se je prvič zaposlil v letu 1917 kot majilec lesa, vsa dela na lesnem prostoru so bila takrat še ročna. Ker je rad delal na svežem zraku, je ves čas ostal na lesnem prostoru. Upokojil se je leta 1955, tako je upokojen že dolga leta. Zdravje mu zaenkrat še kar dobro služi. Na srečanju redno prihaja, tudi na tovarno se večkrat spomni, čeprav je bilo včasih težko, kar se tiče dela. S časopisom NAŠ AERO pa je prav zadovoljen.

MARIJA SIVEC

Tudi upokojenka, ki si je nabrala že kar lepo število let. Kar 88 jih že ima. Po rodu je Jeseničanka, prava Gorenjka, v naši tovarni pa se je zaposlila leta 1945, kot delavka na lesnem prostoru. Leta 1953 se je upokojila. Lani se srečanja ni udeležila, pa ji je bilo potem žal, letos pa je le prišla, čeprav ima težave z nogami.

Srečanje upokoјencev v Sori 29. 9. 1988

FRANC BUKOVEC

V tovarni ni bil dolgo zaposlen. Bil je kmet in ker so mu zemljo vzeli, je bil primoran, da se je zaposlil, saj je na nek način moral preživljati številno družino. Ker je še kot kmet s konji v tovarno vozil les in ker mu je odgo-

varjala tudi bližina, se je leta 1963 zaposlil v tovarni in ker ni imel posebnih kvalifikacij, je delal na lesnem prostoru do leta 1970, ko se je starostno upokojil. Čeprav v tovarni ni dolgo delal, pa se vsakoletnega srečanja rad in redno udeleži.

MARTA KRIŽAJ

Je delala v kuhinji in sicer od leta 1962 do upokojitve leta 1971. V kuhinji je zelo rada delala, tako ji je bilo prav težko, ko se je morala starostno upokojiti. Rada se spomni tudi na takratno šefinjo kuhinje Marijo Gorenčev. Srečanja se vedno udeležuje, prav tako izleta in ji je prav žal, da ga letos ne bo, saj prav rada še kam gre.

VENČESLAV DERMAŠA

V tovarni je delal 22 let in to vse skozi na lesnem prostoru tja do upokojitve leta 1969. Na tovarno se ne spomni velikokrat, ker so v tistih časih delali vse drugače kot danes. Posebno je bilo težko delo pozimi v snegu in mrazu, saj je bilo velikokrat treba ročno zložiti cele tovornjake lesa in to na prostem, ob vsakem vremenu. Za srečanje je še vedno našel čas in upa, da bo tako tudi v prihodnje.

P. S.:

Upokojenec, vnet za reševanje križank, mi je prišepnil, da bi bil zelo vesel, če bi vsako številko časopisa NAŠ AERO prejel vsaj kak dan prej, da bi lahko pravočasno odposlal rešeno križanko v Celje.

Cveta Robas

Prvenstvo Aera v malem nogometu

30. septembra je komisija za šport in rekreacijo na igriščih Skalna klet organizirala prvenstvo Aera v malem nogometu. Prvenstva se je udeležilo 10 ekip posameznih služb ali oddelkov, rezultati pa so naslednji:

SKUPINA A:

Sotrpini – DSSS	7:2
Kemija Šem. – Tehnologi Gr.	2:1
Sotrpini – Kemija Šem.	7:0
Vzdrževanje AC – Sotrpini	0:5
Kemija Šem. – Vzdržev. KC	1:2

SKUPINA B:

AC – Ofset	3:4
Reprodukcija – Vzdržev. Gr.	1:3
Vzdrževanje Gr. – NO	2:4
Ofset – Vzdrževanje Gr.	2:1
NO – Ofset	3:0

FINALE:

NO – Sotrpini	0:0
po kazenskih strelh	4:3

KONČNI VRSTNI RED:

1. mesto NO
2. mesto Sotrpini
3. mesto Ofset

4. mesto Vzdrževanje KC
5. mesto Vzdrževanje Gr.
6. mesto Kemija Šempeter
7. mesto AC
8. mesto Tehnologi Gr.
9. mesto Reprodukci ja
10. mesto DSSS

Zmagovalci internega prvenstva Aera '88 – moštvo NO

»Sotrpini« – drugo moštvo prvenstva

Moštvo Olseta – tretjeuvrščena ekipa

Moštvo Vzdrževanja iz Kemije Celje

Moštvo Vzdrževanja iz Grafike

Moštvo Kemije Šempeter

Moštvo iz AC

Tehnologi iz Grafike

Moštvo iz Reprodukije

Moštvo DSSS

